БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 136 (8356)
ИЮНИИН 11
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Ариг сэбэрые сахилга— хүн бүхэнэй хүндэтэ уялга

«Алтан эрдэни жэбэрдэггүй, ариг ябабал үбдэдэггүй» гэжэ хэлсэдэг. Ариг сэбэрые сахижа, элүүр энхэ ябагты гэһэн энэ зүбшэл заабари түби дэлхэйн түг түмэн зониие дамжан, олон ондоо хэлэн дээрэшье удха нэгэтэйгээр хэлэгдэжэ дэлгэрһэн түүхэтэй юм.

Баяд, ноёдой зонхилдог, мүлжэдэг орон дотор ажалша хүнүүдэй байдал айхабтар хүндэ хүшэр байдаг, элүүр тухайдаа һанаха туха забшье, арга боломжошье олдодоггүй. Революциин урда тээ манайдашье тиимэ байгаа, мүнөө капиталистическэ гүрэнүүдтэ тиимэ байһаар.

Гэхэ зуура, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин илан мандаһанһаа хойшо бүхы зоноймнай ажабайдал үндэһөөрөө хубилаад, баян дэлгэр, болбосорол түгэс боложо байна. Эдэ бүгэдын ашаар совет хүнүүд эрдэм ухаанай заабариие бэелүүлэн, «олон наһа наһалха, удаан жаргал эдлэхэ» аргатай болонхой. Ажалшадай байдалые улам һайжаруулха, бэеын элүүрые бэхижүүлхын тула Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын зүгһөө угаа ехэ оролдолго гаргагдана. Жэл бүри олон тоото курорт, амаралтын гэр, санатори, сад сэсэрлиг ба спортын талмайнууд нээгдэжэ, хэдэн мянган поликиникэ, аптекэ, больница, бани гэхэ мэтэ баригдажа, арад түмэнэй аша туһада зорюулагдаһан гуламтанууд улам олон болоно.

Ариг сэбэрые саг үргэлжэ сахяад байбал, бэе махабадай элүүр һайн байдагынь элитэ. Мүнөө хото, хүдөөгэй зон соёл культурын бүхы эрилтые сахиха гэжэ оролдодог, болбосоронгы болоо. Энэншье ойлгосотой. Хүн гээшэмнай байдалайнгаа жаргалтай байхадань, сэбэр сэлмэг, сэбсэгэр гоё ябаха гэжэ оролдодог бшуу. Ямаршье хүдэлмэришэн, колхозник гү, али интеллигентые абаал үзэбэл, тэрэнэй гэртэ гү, али газаагууранвье, ажалладаг ба амардаг газартань — сэбэрхэн, культурна байдаг болоо. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай Тохой тосхондо МТС-эй хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд болон албахаагшад, Үрэ жэмэс ургуулдаг станциин хүдэлмэрилэгшэд, һургуулиин багшанар, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой зарим гэшүүд ажаһуудаг юм. Теэд эдэнэрые алишье талаарнь илгаруулхын аргагүй адли — культурна, баян байна. Айл бүхэниинь үе үе болоод лэ гэрэйнгээ досоохиие ялайтар сагаададаг, газаагаа сад сэсэрлиг тарижа хоройлонхой, угаадаһа, шорой ба ондоошье юумэ хаяха тусхай газартай, банида ходо ородог. Газаагуурхяа үдэр бүри арилгадаг, үйлсын шорой шохоно долоон хоног бүри хамаад, тодолон заагдаһан газарта абаашажа хаядаг. Ариг сэбэрые шалгаха, сахюулха комиси 3—3 хүнһөө бүридүүлэгдэн үйлсэ бүхэндэнь эмхидхэгдээд, тэрэ үүргэеэ оролдосотойгоор дүүргэжэ байдаг. Энэ асуудалаар элидхэл, лекци, хөөрэлдөөнүүд хэгдэдэг, суглаан болодог байха юм. Иимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа болоомоор.

Гэбэшье, ариг сэбэрые сахилгын хэрэгтэ анхаралай багаар табигдадаг газарта зарим айлнуудай гэрынь үни удаан сагаадагдангүй, эһэ тооһондо дарагдадаг; һуурин тосхондонь бани бии болобошье, саг соогоо түлигдэдэггүй; угаадаһа ба бог шоройгоо тушаалдахысаань хаядаг; газаагуурхяа хаа яахан арилгадаг; худаг малтахаяа тутархаад, муухай уһа хэрэглэдэг ушар үзэгдэнэ. Хирэтэй, һалан байһанһаа шалтагаалжа, элдэб үбшэн хүрэдэг байна.

Профсоюзна болон комсомольско организацинууд, элүүрые сахидаг ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, колхозуудай, совхозуудай, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, бүхы эдэбхитэд ариг сэбэрые сахилгын хэрэгтэ халуун анхарал хандуулжа, тодорхой туһаламжа үзүүлхэ, дутуу дундануудые дары усадхаха ёһотой. Аймагуудай, совхозууд, колхозууд, МТС-үүдэй олон тиражтай газетэнүүдтэ, ханын һониндо энэ асуудал тухай ходо бэшэдэг байха шухала. Нютагай Соведүүд сесси, суглаанууд дээрэ үе үе зүбшэн хэлсэхэ, депутадууд, комиссинуудаараа дамжуулан ажалшадай дунда ойлгууламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха зэргээр санитарно-гэгээрэлэй хэрэгые улам һайжаруулха уялгатай.

Арад түмэнэй ажабайдалые бүри һайн һайхан, бүри жаргалтай болгохоһоо арюун нангин юумэ байхагүй гэжэ манай парти заадаг. Тиимэһээ, элүүр энхэ байдалай түлөө тэмсэлые толгойлхо гээшэ партийна организацинуудай, коммунист бүхэнэй бэелүүлхэ хүндэтэ зорилго болоно.

Ноохо хайшалжа эхилбэ

Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи комплексно бригада һаяхан нооһо хайшалжа эхилээ. Мүнөө хэдэн зуугаад хонин хайшалагдаад байна.

Тус колхоз энэ жэлдэ 12 мянган толгой хонидые хайшалха юм. Энэнь ехэ харюусалгатай хүдэлмэри болоно. Тиимэһээ, хонидоо эрхим шанартайгаар, түргэн болзор соо хайшалжа дүүргэхэ шухала.

Нооһо хайшалалга мүнөө жэлдэ электрын аргаар хэгдэхэнь. Ажалайнь бүтээсэ хэды дахин ехэ болохо байна. Мүн нооһоной доогуур хайшалагдаһанһаа урда урдынхиһаа һураггүй ехэ нооһон абтадаг болохо. Иимэ шухала хүдэлмэриие саашадаа унжагайруулаа һаа, хонид нооһоёо гээхэ байна бшуу.

Погранична МТС 3 электро-хайшалалгын машина үгэхэ болоһон аад, мүнөө хоёрынь үгөө. Теэд тэдэнэй нэгэниинь лэ хүдэлжэ байнхай.

Нооһо хайшалалгые түргэдхэхын тухайда МТС-эйхид хэмжээ абаха зэргэтэй.

Г. Овсянкин.

Хонин ажал хүгжөөлгэдэ анхаралаа табинагүй

Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой правлени, партийна эхин организаци хонидые үсхэбэрилгэдэ анхаралаа ехээр табинагүй. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, колхознигууд эдлүүриингээ газарай 100 га бүхэндэ хонин бүриһөө үшөө ехэ нооһо абалгые гол шухала зорилго болгон табяадүй. Нүхэд Цыбенова, Бадматарова, Аюшеева, Жигмитовагай болон бусадай отарануудта эхэ, эрье хонид нооһоёо ехээр гээжэ байна. Энээндэ хэншье һанаагаа табинагүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ зарим отаранууд нооһо абаха түсэбөө дүүргээгүй һэн. Хонидой нооһоёо гээдэг шалтагааниинь юуб гэхэдэ, хонишод үбэлдөө хонидоо багаар эдеэлүүлнэ. Тиимэһээ, туража ондо ороно. Мүн хонидоо уйтан байрада шахасалдуулжа, олоорнь байлгана.

— Манай колхоздо эхэ хонидто январиин 20-һоо үбһэ үгэжэ эхилдэг. Энээн дээрэһээ хонид шадалаа алдана. Хурьгадые хүхүүлжэ байһан хонидой тэнхээ тамирынь муудажа, нооһоёо гээнэ. Тиигээд нооһо абаха түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэ һаад хэнэ,—гэжэ колхозой һайн үүлтэртэ хонидой отарын хонишон нүхэр Мария Цыбенова хөөрэнэ.

— Хонидой нооһоо гээһэн ушар минеральна тэжээлэй дутамагаар үгтэдэгһөө, тэдэниие уйтан байрада байлгаһанһаа болоно. Эдэ бүгэдые хүтэлбэрилэгшэднай мэдэдэг байха. Теэд дутагдалнуудаа дары усадхаха тухай бодоногүй гээшэ аабза,—гэжэ хонишон нүхэр Жигмитов тэмдэглэбэ.

Хонидой тоо толгойе олон болгохо, нооһоной абтасые ехэдхэхын тулада колхозой правлени үдэр бүри отарануудай ажал шалгажа, дутагдалыень дары усадхуулжа байха уялгатай.

Олонхи отарануудта хонидой һубайралгатай ехээр тэмсэнэгүй. Нүхэр Дылыковагай отара 60 хурьга, Бадмацыреновагай — 100 шахуу, Жигмитовагай—100-һаа дээшэ, Цыбеновагай отара—100 гаран хурьга дутуу абаа.

Иимэ ушарнууд юун дээрэһээ тохёолдоноб гэхэдэ, энэ колхозойхид һүүлэй жэлнүүдтэ хонин ажалдаа анхарал багаар табиһан байна. Зооветеринарна мэргэжэлтэд бирагүйгөөр ажаллаа.

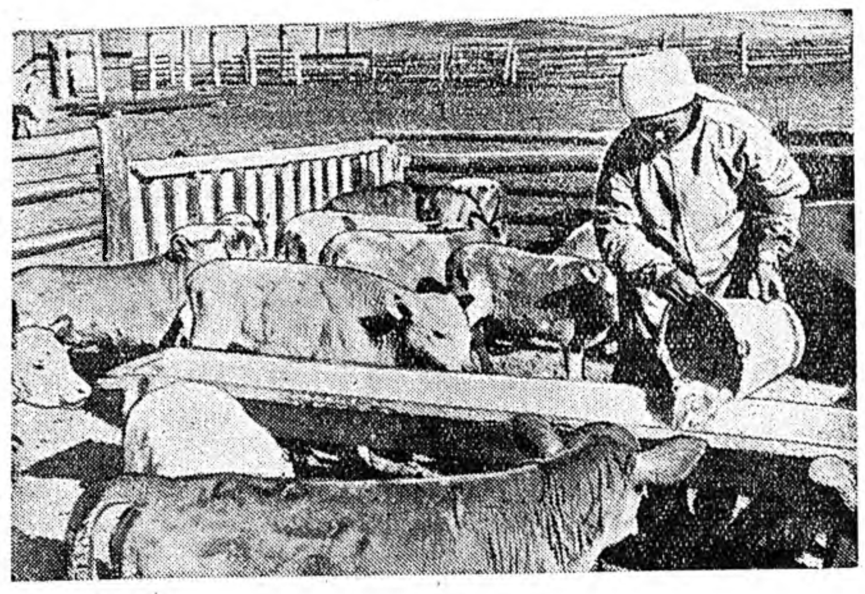
Хонидой тоо толгойе олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулхын тула хонидые искуственнаар үрэжүүлхэ хэрэг хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Мүн хонидоо һайн байраар хүсэд хангаагүй байна. Эхэ хонидые үбэлдөө шэмэтэ тэжээлээр дутамаг хангадаг, эхэ хонидой ороондо орохынь урда тээ ногоон тэжээл үгтэдэггүй байгаа.

Зарим отарануудта эхэ хонидой хурьга хаяһан ушар үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, нүхэр Дылыковагай отарада 36 хонин хурьга хаяа. Сүхын МТС-эй ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд хонидые үбшэнһөө һэргылхэ, эмнэхэ талаар биратай юумэ хэнэгүй.

Колхозой правлени, парторганизаци дутагдалнуудаа дары усадхахын тула яаралтай хэмжээ абаха зэргэтэй.

М. Николаев.

Эрхим тугалшан

...Үглөөнэй 8 час. Фермын үнеэд һаагдажа, кукурузын силос дуран соогоо эдижэрхёод, яаралгүйхэн ошожо уһа уугаад, бэлшээридээ үни хүрэнхэй эдеэлжэ ябанад.

Тиигэбэшье, һаалишадай хүдэлмэри үшөөл дүүрээдүй. Силоснэ башниһаа шэмэтэ тэжээл тэдэнэр зөөжэ гаргана, хото хоройгоо сэбэрлэнэ.

«Амтагүй байна гү? Дабһаниинь бага гү? Эрээхэмни амталаад үзэл даа» гэжэ байгаад, нэгэ эхэнэр үгэлнэ, тугалнуудаа эрхэлүүлнэ.

Энэмнай Зэдын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи комплексно бригадын нэгэдэхи гүүртын тугалшан Дари Базаржаповна Пагбаева гээшэ. Дари тугалшан олон жэлдэ мал ажалда хүдэлжэ, ехэ дүй дүршэлтэй болоһон, ажалша бэрхэ эхэнэр гэжэ нютагайнгаа зоной дунда тоологдодог.

Мүнөө жэл энэ гүүртын 87 үнеэдһээ 84 тугал абтаад, нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ Дари Базаржаповна Ринчин Жугдуроватай суг ябадаг.

— Һаянай тугалнуудаа эхэһээнь һалгажа түлжүүлдэг болообди. Үбэлдөө тугалнууднай түлигдэдэггүй байрада байлгагдадаг. Түрүүшын 20 хоногто нарай тугалнуудые һаалишад өөһэдөө харууһалдаг, тиигээд удаань маанадта тушаадаг,— гэжэ Дари тугалшан хөөрэнэ.

Тугалнуудые үбэдхөөнгүй, тураангүй томо болгохын түлөө нилээд ехэ оролдолго хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Хоёр һарын туршада тугалнуудынь һү уудаг. Хорёод хонохолоорынь боро эдеэндэ һургажа эхилдэг. Мүнөө тугалнуудынь тус бүридөө дунда зэргээр 500 грамм таряа талханай зүйл эдинэ, уһа уудаг. Тэбшэ соонь хододоо дабһан байдаг. Үбэлдөө, хабартаа һайхан үбһэн дуран соонь үгтэдэг һэн.

— Бидэ тугалнуудаа шадаал һаа, сэбэр агаарта байлгахые оролдодогбди. Үбэлэй һүүл, хабарай эхин багаар игаабари дулаан үдэр тугалнуудаа газаа байлгадаг һэмди. Мүнөө ехэнхи сагаа газаа сэбэр агаарта байна. Үдэрынь хашааһаань гаргажа, ногоон дээрэ адуулжа эхилэнхэйбди,— гэжэ Дари тугалшан мэдүүлнэ.

Һүтэй һайн үнеэтэй болохын түлөө тэрэниие тугал байхаһаань эхилжэ, һайса харууһалха хэрэгтэй гэжэ эндэхи тугалшад ойлгодог. Тиимэһээ тугалнуудаа комплексно бригадын бригадир — зоотехник нүхэр Гендуновай заабаряар эдеэлүүлдэг. Үбшэлхэ хабшалхыень алдангүй обёоржо, эмшэндэ дуулгадаг юм.

Адууһа малай тоо толгойе олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тушаа парти, правительствын табиһан зорилгонуудые бэелүүлэлсэхын түлөө эндэхи малшад, тэрэ тоодо Дари тугалшан, үсэд шангаар ажаллажа байнхай.

Б. Аюшеев,

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дари Базаржаповна Пагбаева тугалнуудаа эдеэлүүлжэ байна.

А. Мантаевай фото.

Совнархозой түрүүшын алхамууд

СТАЛИНАБАД. (ТАСС). Тадикска ССР-эй Арадай ажахын вледэй түрүүшын заседани эндэ лобо. Совнархозой түрүүлэгшэ, спубликын Министрнүүдэй Совей түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо женер Д. З. Гачечиладзе ТАСС-корреспонденттэй хөөрэлдэхэ ураа, иигэжэ хэлэбэ:

Мүнөө болюулагдаһан министерзвонүүдэй предприятинууд болон уралсалай газарнуудые тушаажа алга түргэдхэхэ тухай асуудал овнархозой заседани дээрэ хэлгдэбэ. 1958 оной арадай ажахын сэбэй проект зүбшэн хэлсэгдээ.

Болюулагдаһан промышленна министерствонүүдэй эгээ ехэ дүй дүрэлтэй хүнүүд Совнархозой аппадта абтаа. Мүн Москваһаа мэржэлтэд уригдаха байна.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой, барилын материалнуудай промышленостиин тус тус управленинүүд Сталинабадта июлиин эхеэр хүдэлмэлжэ эхилээ. Ленинабадта горнодна промышленностиин управени байгуулагдажа байна. Республикын горнорудна гол шухала редприятинууд тэрээнэй мэдэлдэ гтэхэ. Шурабын, Нефтебазын урһэнэй ба нефтяной предприянууд мүн энэ управлениин мэдэлэ үгтэхэ юм. Материально-техническэ хангалтын таһаг хүдэлмэрилэ эхилээ.

Таджикистанай правительство захиргаанай эгээ һайн байшангуудай нэгые Совнархоздо үгөө. Тэрээн доторынь бүхы управленинүүд ба арбан таһагууд орохо. Технико-экономическа совет байгуулагдажа байна. Республикын урда зүгтэ нефть бэдэрэлгые үргэдхэхэ зорилгоор үрэмдэн малталгын тусхай конторо байгуулагдаба.

Предприятинуудые тусхай мэргэжэлтэй ба хамжан ажалладаг болгохо гээшэ Совнархозой ойрын үедэ шиидхэхэ зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Түбхын түрүүндэ металл болбосоруулгын предприятинуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо гэжэ хараалнабди. Вольфрамова гурбан руднигуудые хамжан ажаллуулха тухай асуудал харагдажа байна. Энэ хадаа зарим рудае буйлуулхын тулада Урал абаашажа, ехэ гаргашын хэгдэдэг ябадалые болюулха, эдэ предприятинуудые ашагтай һайнаар хүдэлгэдэг болгохо ябадал хангаха байна.

Ажалшад, мэргэжэлтэд, ажахынхид республикын промышленностиин хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа дурадхалнуудые олоор оруулаа.

Арадай ажахын хүтэлбэрилгые шэнэдхээд байхада, республикын үйлэдбэриин хүсэнүүд түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна.

Түрэл орон доторнай

Сибирьтэхи научна центр

НОВОСИБИРСК. (ТАСС). Эндэ научна шэнэ центр — СССР-эй Наукануудай академиин сибирскэ отделени байгуулагдахань. Правительствын шиидхэбэриин ёһоор, Москваһаа Новосибирскдэ абаашагдахаяа байгаа академическэ хэдэн институдууд, мүн тэрэшэлэн академиин баруун-сибирскэ, зүүн-сибирскэ, якутска, дальневосточно филиалнууд, сахалинска комплексно институдууд, Камчатска вулканологическа станци Красноярскда эмхидхэгдэхэ, физикын институт тус отделениин мэдэлдэ үгтэхэ юм.

Городһоо холо бэшэ, үзэсхэлэн һайхан газарта лабораторно корпусуудтай, байрын гэрнүүдтэй, эрдэмтэдэй байха дачануудтай академическэ городок ойрын жэлнүүдтэ баригдаха байна.

Угаа томо станок

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). «Ленстанколит» заводой хүдэлмэришэд «7288-Ф» гэжэ моделеэр бүтээгдэһэн хүндэ станогые хабсаргажа дүүргэбэ. Тэрэ станок хүндөөрөө 350 тонно, утаашаа 28 метр, үндэрөөрөө гурбан дабхар гэрэй шэнээн юм. Ниитэ дээрээ 1000 гаран киловатт хүсэтэй электрическэ 27 машина энэ станогой механизмуудые хүдэлгэнэ. Теэд станогые оройдоо хоёр хүн хүдэлгэнэ.

Шэнэ станок дээрэ 100 тонныи томо детальнууд бэлэдхэгдэхэ байна.

Шэнэ журнал гаргадаг болобо

«Хүдөө ажахын уласхоорондын журнал» гэжэ шэнэ журналай түрүүшын номер хэблэгдэжэ гараба. Энэ журнал хадаа экономическа талаар харилсан туһалалсаха Соведэй дэргэдэ байгуулагдаһан саг үргэлжын комиссиин орган болоно.

Албани, Болгари, Венгри, ГДР, Польша, Румыни, СССР болон Чехословакиин хүдөө ажахын органууд болон научна эмхи зургаанууд журнал гаргалгада хабаадана. Хүдөө ажахын экономико болон эмхидхэлэй талаар статьянууд тус журналда толилогдодог, хүдөө ажахын элдэб түхэлэй кооперативуудай, мүн гүрэнэй ажахынуудай дүй дүршэл харуулагдадаг байха юм. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин элдэб һалбаринуудай талаар теоретическэ шэнжэлэлгэнүүд болон ажалай шэнэ арга дүршэлнүүд тухай материалнууд журнал дотор ехэ һуури эзэлхэ байна.

Экономическа талаар харилсан туһалалсалгын Совелтэ хабаадагша оронуудай хэлэнүүд дээрэ энэ журнал хэблэгдэхэ байна.

Ульяновск. Эндэхи автомобильна завод «ГАЗ-69» маркын хүнгэн машинануудые олоор бүтээн гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэлэн болоһон машинанууд цехһээ гаража ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Культура, искусствын хронико

✪Хизаар дотороо түрүүшын «Гигант» гэжэ үргэн экрантай кинотеатр Хабаровскда хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Ажалшад «Товарищ уходит в море», «Юность поёт» гэһэн фильмнүүдые хараба.

✪Ш. Руставелиин нэрэмжэтэ Тбилисскэ гүрэнэй театр А. С. Пушкинай «Борис Годунов» гэжэ трагедиие харуулба. Грузинска сценэ дээрэ түрүүшынхеэ табигдаһан энэ мүнхэ зохёолые ажалшад ехээр һонирхон харана.

✪ Белорусска ССР-эй М. Горькиин нэрэмжэтэ ород драмын театрын 25 жэлэй ойе Минскын олониитэ тэмдэглэбэ. Белорусска ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар театр шагнагдаа.

Шаблаагүй плугуудые олоор гаргана

РУБЦОВСК (Алтайн хизаар). Хүдөө ажахын машина бүтээлгын Алтайдахи завод Д. С. Мальцевай методээр газар хахалдаг шаблаагүй, табан корпустой плугуудые олоор гаргажа эхилбэ. Түрүүшын плугууд Алтайн, Свердловско областиин МТС-үүд болон совхозуудта, мүн Казахстанай, Уралай, Сибириин механизаторнуудта эльгээгдээ.

Мүнөө жэлдэ иимэ 12 мянган плуг бүтээгдэхэ юм.

СССР-эй хүдэлмэришэн анги—зохёон байгуулагша агууехэ хүсэн мүн

Советскэ Союзай хүдэлмэришэн анги алдарта, ехэ замаар ябажа гараа. Манай Эхэ ороной хүгжэлтын түүхэтэ бүхы шатадань СССР-эй хүдэлмэришэн анги Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр ябажа, хододоо зохёон байгуулагша агууехэ хүсэн болодог һэн.

Айхабтар ехэ бэрхэшээлнүүдые амжалтатайгаар дабан зайсуулһан ябадал хүдэлмэришэн ангиин бараргдашагүй ехэ хүсэтэй байһые харуулаа. 1920 ондо В. И. Ленин иигэжэ бэшээ һэн: «Тэсэбэритэй шанга байха, хэдэн зуу дахин туршажа үзэхөөр бэлэн, шиидэнхэй байха, туршажа шадаха, хэдэн зуу дахин туршажа, юуншье болоо һаа уг зорилгоёо туйлаха—иимэ шанарые үзэгдөөгүй ехэ үлэсхэлэн, зоболон, һандарал ядарал үзэжэ байгаад, пролетариат Октябрьска революциһаа 10, 15, 20 жэл урид бэедээ хүмүүжүүлээ, энэ революциин һүүлээр хоёр жэлэй турша соо бэедээ хүмүүжүүлээ. Эдэ шанарнуудынь пролетариадай илаха байһанай найдабари болоно». (Зохёолнуудайнь том 30, нюур 483).

Октябрьска революциин урда тээ Росси дотор засаг түрэ гартаа барижа байһан мүлжэгшэ ангинууд арадай хүсые бууруулан дарадаг, оронииемнай гээгдэнги байдалда оруулдаг һэн. Хаанта засагай, һүүлээрнь буржуазна Саг зуурын правительствын хорото политика ябуулһан дээрэһээ. оромнай хосорон һалаха дээрээ ороод байһан юм. Хүдэлмэришэн анги большевигүүдэй партиин хүтэлбэреэр ябажа манай оронииe абарһа. Түрүү хүнүүдэй хэдэн зуун жэлдэ һанажа хүсэжэ ябаһан түгэлдэр ехэ хүсэтэй, үндэр баян Русис манай ороной арадууд хүдэлмэришэн анги түрүүтэйгээр байгуулаа.

1.

Хэнэйшье мэдэһээр, бусад ангинуудай революцинууд обществын үсөөнхидынь бологшо мүлжэгшэдэй аша туһада бэелүүлэгдэдэг байгаа. Тэдэ революцинууд нэгэ түхэлэй мүлжэлгые нүгөөдэ түхэлэй мүлжэлгөөр һэлгэдэг һэн.

Октябрьска революци хүдэлмэришэн ангиин диктатурые тогтоогоо, манай орон дотор ажахын капиталистическэ системые, хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадалые үгы болгоо, арад зондомнай политическэ эрхэ сүлөө олгохоһоо гадна, мүн материальна болон соёл культурын баялигуудые үгөө. Октябрьска революци хадаа ниитын байдалай бүхы һалбаринуудта: экономикодо, политикада, үзэл сурталда, соёл болбосоролдо, олониитэ ажалшадай ёһо заншалда, ажаһуудалда айхабтар ехэ хубилалта хээ.

Хүдэлмэришэн анги засаг түрэеэ гартаа абаад, олониитэ бүхы ажалшадые ажахын шэнэ байгуулалтын, ажалай шэнэ журамай, ажалай шэнэ эмхидхэлэй замаар дахуулан ябаа.

Ороноо индустриализацилгатай нэгэн хамта хүдэлмэришэн анги хүдөө ажахые шэнэдхэн хүгжөөлгэдэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Городой хүдэлмэришэд ажалша таряашадые зоригжуулан бодхоогоо. Энгэй үмсын олон миллион таряашадай жэжэ ажахынууд хүдэлмэришэн ангиин ашаар социалистическэ коллективүүд боложо нэгэдээ. Манай ороной хүдэлмэришэн анги социализмын замда ороходонь хүдөөгэй таряашадта туһалаа.

Ороноо ажахын талаар гээгдэнги байхадань хүдэлмэришэн ангимнай ажалша таряашадтай холбоо барисаа бэелүүлэн, Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр экономическа талаарнь хүл дээрэнь батаар табижа, капиталистическэ богоолшолгоһоо сүлөөрһэн арад зон ямар ехэ хүсэтэйб гэжэ бүхы дэлхэйдэ харуулаа.

Жиирэй хүнүүд, ажал хэдэг хүнүүд ороноо, гүрэнөө хүтэлжэ шадахагүй юм гэһэн буржуазна хардалгата номнолые СССР-эй хүдэлмэришэн анги гайхамшагта ехэ амжалтануудые туйлажа, элишэлэн буруу һүргөө. Ажалша арад зон экономико болон культураяа буржуазигүйгөөр, мүлжэгшэдгүйгөөр, хубалзанаргүйгөөр зохёон байгуулжа шадаха, социализмын хэрэгэй түлөө нэрэтэй түрэтэйгөөр тэмсэжэ шадаха гэжэ хүдэлмэришэн, таряашанай хүсэл зоригоор, ажал хүдэлмэреэр байгуулагдаһан социалистическэ гүрэн тон элеэр баталан харуулаа.

1941 ондо немецко-фашистска булимтарагшадай харата муухайгаар добтолжо советскэ хүнүүдэй зохёон байгуулхы амгалан ажалые һаатуулхадань, бүхы совет арадней социалистическэ Эсэгэ ороноо хамгаалан бодоод, дайсаниие үй бута сохёо һэн.

Фашистска ээрхэг түримхэйнэрые үй бута сохиһоной һүүлээр совет арадаймнай үмэнэ промышленность, транспорт болон хүдөө ажахыгаа һэргээн бодхоохо угаа ехэ зорилгонууд табигдаа бэлэй. Арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоолгын гол бэрхэшээлнүүд хүдэлмэришэн ангида тудаһан юм. Хүдэлмэришэн ангимнай хүндэ индустряа бүри ехээр хүгжөөгөө. Энэ амжалтань советскэ байгуулалтын булюу һайн байһанай ашаар, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай ажалай айхабтар ехэ баатаршалгын ашаар туйлагдаа.

Бүхы орон доторнай арадаймнай ажахын бүхы һалбаринуудта дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй ашаар хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай баатар ажалай ашаар, дүрбэдэхи табанжэл болзорһоо урид—дүрбэн жэл гурба һара соо дүүргэгдээ һэн. Табадахи табанжэл энэ түргэн темпые батадхахаһаа байтагай, үлүүлһэн байха юм. Табадахи табанжэлэй түсэб промышленна үйлэдбэриин ниитэ хэмжээнэй талаар 1955 оной майн 1-дэ дүүргэгдээд байгаа. Харин тэрэ жэлэй һүүл багта үйлэдбэриин хэмжээн бүри ехэ болоо һэн. Хүндэ индустриин түргэнөөр хүгжэһэнэй, хүдөө ажахын продукциин ехэ болоһоной ашаар арадай хэрэглэмжын зүйлнүүд дайнай урда тээхи хэмжээтэй сасуулхада хоёр үлүүтэй дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа.

Мүнөө Совет оромнай амгалан ёһоной экономическа мүрысөө хэжэ үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар капиталистическэ эгээн хүгжэнги оронуудые хүсөөд, ахижа гараха гэһэн СССР-эй экономическа гол зорилгые түүхын богонихон болзорто шиидхэхэ али бүхы арга боломжотой болоод байна гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд заагаа.

2.

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти манай оломиллион арад зониие 40 жэлэй туршада коммунизм тээшэ урагшань хүтэлжэ ябана. Ажалшадые үзэл сурталай талаар хатуужуулхада, тэдэнэй политическэ мэдэрэлые, соёл болбосоролой хэмжээе дээшэлүүлхэдэ арад зоной хүсэ шадал арьбадхагдадаг, коммунизм байгуулгын агуу-ехэ хэрэгтэ этигэл найдабари улам бэхижэдэг гэжэ партимнай тоолоно.

Хүдэлмэришэн ангиие хүмүүжүүлһэнэй хэрэггүй, юундэб гэхэдэ энэ анги революциин ударидагша мүн, бүхы арадые хүтэлжэ ябадаг гэжэ нэгэ үедөө ахир тулюур теоретигүүд баталдаг байгаа. Иимэ хараа бодол тоншье алдуутай байһан юм. Революциин үедэ шэнэ, социалистическэ общество байгуулгада хүдэлмэришэн ангиин имагта ехэ харюусалгатай байһан дээрэһээнь лэ, коммунистическэ партимнай хүдэлмэришэн ангиие үзэл сурталай талаар улам хатуужуулхаяа хододоо оролдодог байха юм. Пролетариадай диктатурын үндэһөөр удаан тэмсэл хэхэ үедөө пролетарьнарые өөһэдыень шэнээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй гэжэ В. И. Ленин заадаг һэн. Эгээл иимэһээ буржуазна үзэл бодолдо эсэргүү, хүнүүдэй сэдьхэлдэхи капитализмын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү тэмсэл саашадааше тодорхой ябуулагдаха ёһотой.

Хүмүүжүүлгын орёо бэрхэ хүдэлмэриие алишье талаарнь партиин удаан ябуулһанай ашаар советскэ обществын хүтэлбэрилхы хүсэн болоһон манай ороной хүдэлмэришэн ангиин сэдьхэл бодол тон ехээр хубилаа. Энэ ангиимнай үзэл бодолой болон соёл болбосоролой хэмжээн угаа ехээр ургаа.

Олониитэ таряашадай сэдьхэл бодолдо угаа ехэ хубилалта туйлаһан ябадал мүн лэ партиимнай харуулһан ёһотой баатаршалга мүн. Партимнай олон миллион таряашадай һанал бодолые хубилгажа, тэдэнэй зөөридэ шуналтай, хара амяа хараһан үзэлые хубилган зайсуулжа шадаа. Мүнөө хүдөө тосхонуудай байдал тад ондоо болоо. Таряашад шэнэ үзэл бодолтой, ондоо эрилтэнүүдтэй болонхой.

Партимнай хуушанай интеллигенциин эрхим хубиие революциин талада элсүүлэн оруулаа, тэрэниие шэнээр хүмүүжүүлхэтэеэ хамта, хүдэлмэришэн ангиин ба ажалша таряашадай дундаһаа гараһан шэнэ, арадай интеллигенциин кадрнуудые бэлэдхээ.

Манай Эхэ ороной ажалшадые коммунистическээр саашадань хүмүүжүүлхэ талаар үшөөл ехэ, удаан хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Гэбэшье, 40 жэл соо олон миллион хүнүүдэй ухаан бодолые хубилгаха талаар, тэдэнэй оюун сэдьхэлые хүгжөөн бадаруулха талаар, шэнэ һанал бодол, шэнэ ёһо заншал батадхаха талаар хэгдэһэн бүхы юумэнүүд арад зоной вождь, хүмүүжүүлэгшэ—манай партиин хүсэ ехэтэй, һүр жабхалантай, сэсэн мэргэн байһые гэршэлнэ.

3.

Партимнай олон миллион хүнүүдые зохёон байгуулхы ажалда элсүүлэн зоригжуулаа. Заводуудта, шахтануудта, руднигуудта зургаадахи табанжэлэй түсэбүүдые олоороо зүбшэн хэлсэһэн ябадал, бүхы обществынгоо аша туһада ушар ёһо мэдэжэ, бодото социалистическэ ёһоор хандадагай гайхамшагта жэшээ болоно. Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ ябадал эмхидхэлгые саашадань һайжаруулха тухай Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүд угаа эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдээ.

Манай Эхэ орон түүхэдэ анха түрүүшээр мүлжэгшэдэй байгууламжые усадхаад, хариин эзэмдэгшэдтэ эсэргүү хатуу шанга тулалдаанууд соогуур агууехэ туйлалтануудаа аршалан хамгаалаа. Ленинэй илалта түгэлдэр партиин ударидалгаар түүхын богони болзорто социалистическэ общество байгуулаа.

Советскэ хүнүүд бодото патриодууд байхатаяа хамта, мүн сэхэ шууд интернационалистнууд юм. Коммунистическэ общество байгуулдаг асари ехэ хүдэлмэреэ совет хүнүүд уласхоорондын пролетариадай хамтын хэрэгэй хубинь мүн гэжэ тоолоно.

СССР-эй арадуудай агууехэ хани нүхэсэл дотор хүдэлмэришэн анги хүтэлбэрилхы гол хүсэниинь байгаа, байнашье. Хүдэлмэришэн ангимнай шэн зоригтой ажалаараа, политическэ эдэбхеэрээ, зохёон байгуулхы үүсхэлээрээ колхозно таряашадые, бүхы ажалшадые Эхэ оронойнгоо аша туһадань улам ехэ баатаршалгануудта зоригжуулан дахуулна.

П. Москатов.

Казахска ССР. Агууехэ Октябриин 40-дэхи жэлэй ой хүрэтэр барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин жэлэй түсэбые дүүргэхэ, 130 мянган кубометр бетон дэбдихэ гэһэн уялгаяа дүүргэхын зорилгоор Бухтарминска ГЭС-эй барилгашад бүхы хүсэсэ элсүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бухтарминска ГЭС-эй хаалта харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Мухаршэбэрэй аймагта

НАҺАЖААЛ КОЛХОЗНИГУУД ТЭДХЭГДЭНЭ

«Победа» колхозой гэшүүд өөһэдынгөө хамтын суглаан дээрэ наһажаал колхознигуудта материальна тэдхэмжэ үзүүлхэ гэһэн тогтоол баталһан юм. Тиин ажалай наһанһаа үнгэрһэн, мүн колхоздоо 25 жэлэй туршада ажаллаһан колхознигуудта һара бүри 15 ажалта үдэр, 20 жэлэй туршада ажаллаһан хүнүүдтэ 10 ажалта үдэр үгэхэ гэжэ хэлсэһэн байгаа.

Мүнөө тус колхоздо 18 наһажаал колхознигууд пенси абадаг болонхой. Пенсионернүүд нүхэд Полянский, Валиулин, Сажин ба бусад колхознигуудайнгаа анхаралда ехэ баясхалан хүргөөд, ниитынгээ ажалда шадалаараа хабаадалсажа байхабди гэжэ мэдүүлбэд.

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Михаил Степанович Будников Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо луговодоор 20-дохи жэлээ хүдэлмэрилжэ байна. Колхозой сабшалангай диилэнхинь элһэтэй газарта юм, гэбэшье энэ оролдосотой нүхэр жэлһээ жэлдэ үндэр ургаса хуряана. Үнгэрэгшэ жэлдэ ган жэл болобошье, нүхэр Будников өөрынгөө участогһаа га бүриин 10—10 центнер үбһэ хуряаһан байна.

Михаил Степанович энэ жэлдэ га бүриһөө 15—20 центнер һайн шанартай үбһэ абахын түлөө тэмсэжэ байна. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын түлөө хабар эртүүр һайрамай уһа тогтоожо, сабшалангаа уһалаа. Мүнөө тэрэнэй сабшалан 2 удаа уһалагданхай.

Мүн сабшалан дээрэнь 2 мянга гаран центнер наг шэбхэ гаргагдажа, тараагдаһан байха юм.

АЙМАГАЙ ЦЕНТР БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛГОГДОНО

Аймагай центрын ажалшад өөһэдынгөө хүсөөр культура ба амаралтын парк түхеэрхэ гэжэ энэ жэлдэ шиидээ юм. Хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлэн тэдэнэр хэдэн удаа воскреснигүүдые эмхидхээ. Тиин мүнөө паркын талмай дээрэ набшаһата 300 гаран һөөг модон һуулгагдаа, хашаа баригдажа дүүргэгдээ.

Мүн аймгүйсэдкомой коммунальна ажахын таһаг шэнэ гостиница, байрын гэр барижа эхилээ. Гадна ажалшад өөһэдтөө гэрнүүдые олоор барина. Энэ жэлдэ аймагай центрын 20 гаран бүлэнэр шэнэ гэртэ нүүн орохо.

АГИТАТОРНУУД ОЙЛГУУЛАМЖЫН ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙНААР ЯБУУЛНА

Хүн бүхэндэ мяха, һү, тоһоной хүртэсын талаар США-е хүсэхэ гэһэн Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын уряае «Гигант» колхозой гэшүүд ехэ һайшаалтайгаар угтаба. РСФСР-эй баруун хойто областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ тушаа бригаданууд, гүүртэнүүдтэ агитаторнууд ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа эхилээ. Хөөрэлдөөнэй үедэ колхознигууд өөһэдынгөө һанамжануудые хэлэхэ зуураа һү, мяха абалгаяа эрид дээшэлүүлхэ арга боломжотой байһанаа тэмдэглэбэд.

М. Маликов.

Стадион барижа байна

Мяханай комбинадай стадион энэ жэлдэ танигдахаар бэшэ гоё болоо. Футбол наадаха талмай дээрэ нёдондо дэлгээгдэһэн дэгнүүл мүнөө ногооржо, тон гоё ковёртол харагдана.

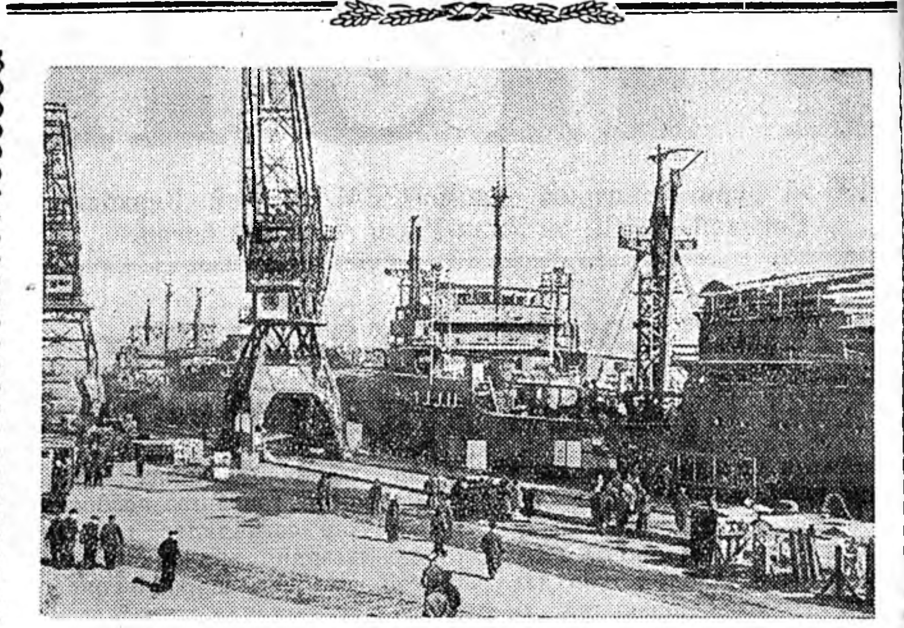
Стадиониие болбосон түхэлтэй болгохо талаар ФЗУ-гэй һурагшад ехэхэн хүдэлмэри хээ. Тэдэнэр футбольно талмай тэгшэлһэн, урилдаанай харгы заһаһан, волейбольно, баскетбольно талмай түхеэрһэн, һүрэхэ, харайха газар бэлдэһэн байна.

Мүн эндэ клубай хүдэлмэришэдэй хүсөөр танцын талмай баригдажа байна. Хүүгэдтэ зорюулагдан түсгаар наадана түхеэрэлгэнүүд хэгдэнхэй.

Амаралтын үдэр комбинадай хүдэлмэришэд стадиондоо ерэжэ, спортивна элдэб мүрысөө, наадануудые хаража, сэбэр агаарта сагаа үнгэргэнэ.

Н. Святогор.

Агууехэ Октябриин 40 ойн хүндэлэлдэ

Ленинград. С. Орджоникидзын нэрэмжэтэ судна бүтээдэг Балтиин заводой коллектив Агууехэ Октябриин 40-дэхи ойн һайндэр хүрэтэр рефрижераторна зургаан дизель-электроход бүтээхэ уялга абаа. Эдэ рефрижераторнууд тус бүридөө 10 мянган тонно уһа түрэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: рефрижераторнуудай барилга харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Һайн ургаса абахабди

ХОРИ. (**Телефоноор абтаба**). Энэ жэлдэ аймагай колхознигууд, механизаторнууд болон совхозой хүдэлмэришэд Агууехэ Октябрьска революциин 40 жэлэй ойе эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаха мүрысөөндэ ороод, эршэ зоригтойгоор, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

Мүнөө Хоридо хабарай тарилгын хүдэлмэри хаһа саг соогоо, шанар һайнтайгаар хэгдэжэ, ороогһото культуранудай ба кукурузын һүүлшын гектарнууд таригдажа дүүрэхэ дүтэлөө. Түрүүшээр таригдаһан кукурузын ногоохон квадрадууд иигэһээр жэрытэрээ бултайхань.

— Энэ жэлдэ ажал хэрэгнай ехэ урагшатай, бүтээсэтэй байна. Шииг нойтон ехэл ороо гээшэ. Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ һайн ургаса хүлеэгдэнэ. Баян ургаса абтахашьел байха,—гэжэ аймагай ажалшад хөөрэлдэнэ.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие Хориин МТС-эй (директорынь нүхэр Убеев) харьяата колхозууд илангаяа һайнаар эмхидхээ. Эндэ ороогһото культуранууд барандаа урда жэлнүүдэйхиһээ богони болзор соо аад, нютагай эрхэ байдалтай зохилдуулан, шанар һайнтайгаар таригдаа юм. Дурсагдаһан колхозууд хамтадаа 965 гектарта кукуруза (ехэнхииень квадратно-гнездовой аргаар) тарижа дүүргэхэ дүтэлбэ. Нилээд ехэ газарта кукуруза гараар таригдажа байна.

Хэрбээ нёдондо жэл МТС-эй харьяата колхозууд үнеэн бүридөө дунда жэшээгээр кукурузын 3—5 тонно силос дараһан һаа, мүнөө үнеэн бүриин 7—10 тонно силос абахаар хараална.

— Кукурузын һайн ургаса абажа, адууһа малаа шэмэтэ тэжээлээр хүсэд хангадаг болоодүй сагтаа, малһаа ашаг шэмэ ехээр абажа шадахагүйбди. Тиимэ хадань, парти, правительствын үмэнэһөө нүхэр Хрущевой табиһан гүрэн түрын удхашанартай зорилгые бэелүүлхын түлөө, адууһа малаа шэмэтэй һайн тэжээлээр хангахын түлөө кукурузын баян ургаса туйлахабди,—гэжэ «Улаан Одон» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбикжапов хэлээд, саашань иигэжэ мэдүүлнэ:

— Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүридөө 7 тонно силос даража, һүһаалаяа хоёр—гурба дахин ехэ болгоһон һаа, мүнөө жэл үнеэн бүриин 10 тонноһоо бага бэшэ силос дарахабди.

Мүнөө МТС-эй харьяата колхозууд 700 шахуу гектар газарта кукуруза таряа. Маленковой нэрэмжэтэ, «Путь Сталина» колхозууд кукуруза тарилгаяа сүм дүүргээ.

Мүн «Улаан Одон» колхозой 185 гектар талмайда кукуруза таригдажа дүүрэхэ ойротоо. Эндэхиин кукуруза тарилгада эртээнһээ һайнаар бэлдэһэн, тусгаар звено эмхидхэһэн байха юм. Кукурузаяа һайн хүрьһэтэй, уһалагдажа байхаар газарта тарина. Тарихынгаа урда тээ наг шэбхэ поли дээрээ ехээр зөөжэ, һайса үтэгжүүлһэн байна. Эндэ Батомунко Балдановай агрегат тусхай тааруулагдаһан сеялкээр тарихадаа, үдэрэйнгөө нормо 130—150 процент дүүргэнэ. Мүн горьтой талмайда кукуруза гараар тарина. Кукурузаяа гараар һуулгахадань аймгүйсэдкомой элүүрые сахиха таһагайхид, больницын хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшад колхоздо ехэ туһа хүргэнэ. Залуу тракторист Василий Залуцкий, сеялкэшэн Иннокентий Машанов гэгшэдэй агрегат Маленковой нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ кукуруза тарилсаһан байна. Мүнөө энэ колхоз 80 гектарта кукуруза (тэрээнэй 20 гектарые гараар) тарижа дүүргээ. Мүн баһа «Путь Сталина» колхозой поли дээрэ МТС-эй механизаторнууд һайнаар ажаллаа.

Кукуруза гараар тарихада шанар һайнтай байдаг. Энэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэжэ, агрегадуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эдэ колхозуудай кукурузын тарилгые түргэн болзор соо дүүргэхын тула МТС-эй дирекци яаралтай хэмжээ абаха зэргэтэй.

Ц. Дандаров, манай корреспондент.

Модо бэлэдхэлэй пунктда

Адамово тосхондо дүтэхэнүүр урдаһан Баргажан голой нүгөө бэедэ 6—7 жэлэй саада тээ ан гүрөөлһөө бэшэ амитан ябадаггүй, бүтүү ой тайга байдаг бэлэй. Тэндэ хаа яа ангуушад, ой модоной харуулшад лэ ябадаг һэн.

1951 оной июнь һарын эхин багаар тэрэ бүтүү ой тайга соо, Гусиха горхондо дүтэхэнэ 3—4 хүн бии болоод, һүхэ хюрөөгэй абяагаар ой тайгые зэдэлүүлжэ захалаа һэн. Эгээн түрүүн тэндэ нүхэд Карбаинов, Меньшиков, Яковлев, Чирков гэгшэд ерэжэ, модо бэлэдхэлэй хүдэлмэришэдэй байха байра барижа захалһан байна. Уданшьегүй хүдэлмэришэд улам олошоржо, жэлэй эсэстэ байрын 10 гаран гэр, хүдэлмэришэдэй байха хамтын 5 байра, модо бэлэдхэлэй пунктын конторо баригдажа, анха түрүүшынхеэ тэндэ Баргажанай леспромхозой Гусихын модо бэлэдхэлэй пункт бии болгогдоһон байгаа.

Тэрэ гэһээр оройдоо табан жэл хахадай туршада энэ пунктын түхэл шэнжэ танигдахаар бэшээр хубилан, модошодой болбосон түхэлтэй тосхон бии болонхой. Мүнөө эндэ хэдэн сэхэ үйлсэнүүдэй хоёр талаар нэгэ янзын гоё һайхан гэрнүүд жэрылдэнэ. Мүн механическа мастерской, гараж, кузница, электростанци, һургуули, олон хүнэй багтаха уужам һаруул залтай клуб, почто, магазин, столово баригданхай. Айл бүхэндэ радио дуугарна. Посёлогой үйлсэнүүдээр, айлнуудай гэртэ үдэшэниинь электрын гэрэл яларна.

Мүнөө тус пунктын хүдэлмэришэд Эхэ оронойнгоо барилгануудта жэл ерэхэ бүри ехэ хэмжээнэй модо үгэдэг болоо. Бэрхэ хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэй кадрнууд улам бүри олошорно. Анханда хүдэлмэриин ямаршье мэргэжэлгүй ерэһэн хүнүүд эндэ тусхай мэргэжэл шудалжа, жэшээтэ һайнаар ажалладаг, бэрхэ мэргэжэлтэд болонхой. Жэшээлхэдэ, нүхэд И. Шелковников, А. Статинов, А. Колмаков гэгшэд трактористын, А. Кожевин, Г. Галин, К. Кустов, В. Шелковников, Е. Шелковникова, А. Королева болон бусад элдэб мэргэжэл шудалжа леспромхозой түрүү хүдэлмэришэд болонхой. Тэдэнэр даалгабаряа үдэр бүри 1,5—2 дахин үлүүлэн дүүргэнэ.

Һүүлшын 3 жэлэй туршада энэ пункт даалгабаряа һара бүри ходо үлүүлэн дүүргэжэ, модо бэлэдхэлэй пунктнуудай дунда түрүү зэргэдэ ябана. Мүн бүхэсоюзна шанда нэгэтэ бэшэ хүртэһэн байха юм. Тус пунктын хүдэлмэришэдэй ажалдаа амжалта туйлаха хэрэгтэ Баргажанай леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд (директорынь нүхэр Хацкевич) ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Леспромхозой дирекци, партийна, профсоюзна организацинууд хүдэлмэришэдэй дунда ажалай журам һайжаруулха, зохид ажаһуудалтай болгохо тушаа ехэхэн юумэ хэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Гусихын пунктын модошод Октябрьска революциин 40 жэлэй ойн һайндэрые ажалай бүри ехэ амжалтаар угтахын тула ажалайнгаа эршые улам шангадхажа байна.

В. Степанов.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Ҳаховско гидроэлектростанцие рихадаа, мүн тэрэниие ашаглалда гүйсэд оруулхадаа амжалта йлаһанайнь түлөө СССР-эй Электростанцинуудай министерствын енинэй орденто «Днепрострой» кэ барилгын управлениин эгээл илгарһан хүдэлмэрилэгшэдые СР-эй Верховно Соведэй Президиум орден, медальнуудаар шагнаа. Хамта дээрээ 602 хүн шагнагдаа.

28 хүн Ленинэй орденоор, 74 хүн Ажалай Улаан Тугай орденоор, 139 хүн «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, 174 хүн «Ажалай габьягай түлөө» медаляар, 187 хүн «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдаа.

Ажал хүдэлмэридөө элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө экскаваторай машинист А. К. Маслак, бетонщик Н. С. Никулин, электрохабсаргагшадай бригадир П. И. Синявский гэгшэдтэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдоо.

(ТАСС).

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев Финляндиин премьер-министр В. И. Сукселайнентай хөөрэлдэбэ

ХЕЛЬСИНКИ, июниин 7. (ТАСС-эй тусхай корр.). Июниин ой пятницада хэлсээн болоо, тэрээндэ советскэ талаһаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй рүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй шүүн Н. С. Хрущев, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, армиин генерал И. А. Серов, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министрын орлогшо П. Н. Кумыкин, армиин генерал М. С. Малинин, СССР-эй МИД-эй Коллегиин гэшүүн Л. Ф. Ильичев, Финляндида байдаг СССР-эй Посол В. З. Лебедев, СССР-эй МИД-эй таһагые даагша Ф. Ф. Молочков, СССР-эй МИД-эй таһагые даагшын орлогшо А. Афанасьев хабаадалсаа.

Финскэ талаһаа премьер-министр В. И. Сукселайнен, министрнүүд Н. Мейнандер, И. Виролайнен, Кайтила, статс-секретарь Л. Туоминен, СССР-тэ байдаг Финляндиин посол Э. Вуори, Финляндиин МИД-эй таһагуудые даагшанар Р. Энкель, О. Кайла, И. Ванамо, Финляндиин Худалдаа-наймаанай болон промышленностиин таһагай начальник Г. Корхонен хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Хөөрэлдөөн 10 час 30 минутада эхилээд, 11 час 45 минута хүрэтэр хани һайнаар үргэлжэлөө. Хоёр орондо хамаатай асуудалнуудаар һанамжанууд тухайгаа хөөрэлдөөн болоо.

Хоёр тала иигэжэ тэмдэглээ. Финлянди Советскэ Союз хоёр хоорондоо мүнөө хүршэ һайн харилсаатай. Энэ харилсаагаа саашадань үргэлжэлүүлхэ, бүри һайжаруулха арга боломжо бии. Тиигэжэ энэ харилсаагаа улам һайжаруулхые хоёр гүрэн үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

Зарим асуудалнуудые тодорхой һайнаар сэгнэхын ба саашадаа харилсан ажаллаха шэнэ арга бэдэрэн олохын тулада гурбан комисси байгуулха шухала гэжэ хэлсэгдээ. Хоёр ороной хоорондохи харилсаанай юрэнхы асуудалнуудые, культурна асуудалнуудые, худалдаа наймаанай асуудалнуудые шэнжэлжэ үзэхэ гурбан комисси байгуулагдаа.

Хөөрэлдөөнэй үедэ уласхоорондын байдал хаража үзэгдөө. Эб найрамдал хамгаалха, дэлхэй дээрэ амгалан ёһоор харилсан ажаллаха хэрэгтэ туһалхые хоёр гүрэнэй хүсэжэ байһаниинь элирээ. Финлянди хадаа хани барисаан, харилсан ажаллалга болон харилсан туһалалсалга тухай договорой гол ёһонуудые баримталан агууехэ гүрэнүүдэй хоорондо гарадаг зүрилдөөндэ хамааралсахагүй, бэеэ абанги, амгалан ёһоной гадаадын политика бэелүүлжэ, амгалан тайбан байдал саашадань хүгжөөхэ, илангаяа Хойто Европодо иимэ байдал хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев хани барисаата Финляндида айлшалжа байһаар

ХЕЛЬСИНКИ, июниин 8. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев табадахи үдэртөө Финляндида айлшалжа байна. Энэ үдэр тэдэнэр «Ариадне» гэжэ пароходто һуугаад финскэ тохой соогуур аяншалаа.

Үдэрэй 12 час болохоёо байхада «Хиеталахти» гэжэ верфидэ Н. А. Булганин Н. С. Хрущев хоёрой, тэдэнтэй суг ябалсаһан хүнүүдэй ерэхэдэ тэндэхи хүдэлмэришэд цехүүдһээ гаража советскэ айлшадые амаршалаа. Финляндска республикын президент У. К. Кекконен, парламентын түрүүлэгшэ К. А. Фагерхольм, премьер-министр В. И. Сукселайнен болон Финляндиин гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшад эндэ ерэһэн байгаа. Верфиин директор Вальфорстой болон верфиин бусад хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта Н. А. Булганин Н. С. Хрущев хоёр «Войма» гэжэ ледоколой хажууда ерээ. Иимэ түхэлэй гурбан судна Советскэ Союзай захилаар эндэ бүтээгдэһэн юм. «Финляндия—Советскэ Союз» гэжэ обществын отделениин, предприятиин бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө верфиин хүдэлмэрилэгшэ Аарне Ланкинен советскэ айлшадые амаршалаа. Үгэ хэлэһэнэйнгээ һүүлээр Ланкинен фотоальбомуудые Н. А. Булганинда, Н. С. Хрущевто предприятиингаа бүхы коллективэй зүгһөө бэлэг болгон баряа. Верфиин хүдэлмэрилэгшэдэй амаршалгада харюусахадаа Н. А. Булганин иигэжэ хэлээ:

—Хүндэтэ нүхэд! Амаршалгадатнай харюусаха зуураа, таанадта хани ёһоор хандажа, үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэжэ байһанаа элишэлэн мэдүүлнэб. Никита Сергеевич Хрущев бидэ хоёр таанадай үнэн зүрхэнһөө нүхэрэй ёһоор амаршалһанда ехэ баясаабди. Мүн өөһэдынгөө зүгһөө, хүндэтэ ханинар, таанадые халуунаар амаршалнабди. Таанадаар дамжуулан верфиин бүхы хүдэлмэришэдые, албахаагшадые, инженернүүд болон техникүүдые амаршалнабди. Бидэнэрэй таанадтай мүнөө уулзаһан ябадал арадуудаймнай улам бэхижэжэ байгаа хани барисаанай арга нүхэсэлынь болог лэ. Совет ба финн арадуудай хани барисаан хэтэ мүнхын байг лэ. Манай арадуудай аша туһын түлөө, залуу үетэнэй зол жаргалай түлөө бидэнэр саашадаа хамтаараң тэмсэхэбди.

Н. С. Хрущев Н. А. Булганин хоёр тэдэниие амаршалһан хүдэлмэришэдэй гарыень шангаар барина.

«Далайн мүльһэ ледоколой хаха зуран ябадагтал адли, арадуудай бэе бэедээ этигэлсэлгэ, харилсан ажаллалга тэдэнэй хоорондоо үзэн ядалсаха ябадалые үгы хэхэл» гэжэ Н. С. Хрущевто бэлэг болгон баригдаһан альбомой хабтаһан дээрэ бэшэгдэнхэй байгаа.

—Тон зүбөөр хэлэгдэнхэй! Тиимэл байха! Хэрбээ арадууд хоорондоо эбтэй байгаа һаа эб найрамдал хангаха ябадалда тохёолдодог һаад бэрхэшээлнүүдые тэдэнэр зайсуулжа шадахал,—гэжэ Хрущев хэлээ.

«Ариадне» пароход дээрэ советскэ айлшадтай хамта У. К. Кекконен, К.-А. Фагерхольм, В. И. Сукселайнен болон финскэ бусад хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад аяншалаа.

Пароход саашаа ябажа эхилнэ. Тиигээд түүхэтэ Свеаборгско ухэрэмдэ тэрэ ойртожо ерэнэ. Эндэ 50 жэлэй саада тээ хаанта засагта эсэргүүсэн сэрэгүүд восстани хэһэн юм.

Энэ һонин аяншалга хоёр үлүүтэй час соо үргэлжэлөөд, Хельсинкиин олимпийскэ пристанидэ дүүрэнэ. Пароходой эндэ ерэхэдэ, финскэ столицын олон зон суглараад байгаа, Н. А. Булганин Н. С. Хрущев хоёрые халуунаар амаршалаа.

СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуковтай ФНРЮ-гэй Арадай оборонын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь армиин генерал И. Гошняк уулзаа

СССР-эй Оборонын министр Г. К. Жуковтай ФНРЮ-гэй Арадай оборонын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь армиин генерал И. Гошняк июниин 7-до уулзажа, тэрээнтэй хөөрэлдөө.

Хөөрэлдөөн хани һайнаар үнгэрөө.

(ТАСС).

* *
*

Мүн лэ энэ үдэр СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков обед хэжэ, ФНРЮ-гэй Арадай оборонын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь армиин генерал И. Гошнягые хүндэлөө.

СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков ФНРЮ-гэй Арадай оборонын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь армиин генерал И. Гошняк хоёр обедэй үедэ үгэ хэлээ.

Обед хани ёһоор үнгэрөө.

(ТАСС).

Новосибирскэ консерваторидо. Студентка Э. Гуляк рояляар наадажа һууна. Искусство эрхилхэ наукын кандидат, багша И. Губайдуллина хажуудань байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фортепианын класс. **ТАСС-эй фотохронико**

Хүндэтэ пенсионернүүдээ амаралтада үдэшэбэ

Һаяшаг, амаралтын урда үдэшэ Гусиноозерск городой клубта һайндэрэйхеэр хубсалһан хүн зон олооороо сугларанхай байба. Тэдэнэрэй дунда сээжэндээ орден, медальнуудые яларуулһан, сагаан буурал толгойтой үбгэд, хүгшэдшье олон. Тэдэнэр илангаяа ехэ хүхюутэй, омогтойнууд.

Ушарынь, эндэ сугларагшад наһажаал болоһон үнинэй хүдэлмэришэд—хүндэтэ горнягуудаа амаралтадань үдэшэхэеэ ерэһэн байгаа.

Уданшьегүй, баярай вечер нээгдэжэ, гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн сценэ дээрэ, президиумэй столдо үнинэй шахтёрнууд, тэдэнэй халаан — залуу хүдэлмэришэд һууринуудые эзэлбэ.

Хүдэлмэришэд, албахаагшад, хойно хойноһоо бодожо, пенсидэ гараһан аха нүхэдтөө, Эхэ оронойнгоо аша туһада үнэн сэхээр ажаллаһанайнь, баян дүй дүршэлөө дүү нүхэдтөө халан үгэһэнэйнь түлөө баяр хүргөөд, үндэр наһа наһалан, үни удаан жаргажа һуухыень хүсэбэ.

Комсомол залуушуулай зүгһөө нүхэд Сазонов, Теплов, Каримов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хүндэтэ пенсионернүүдэй жэшээгээр ажаллан, горнягуудай нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябахабди гэжэ мэдүүлээ.

5-дахи шахтын горно мастер, мүнөө пенсидэ гараһан үнинэй суута хүдэлмэришэ нүхэр Каттыбаев, пенсионернүүд Тимофей Филиппович Рыбак, Антон Андреевич Захаренко гэгшэд юрын хүдэлмэришэдтэ иимэ ехэ анхарал оролдолго гаргадаг түрэл Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводоо үнэн зүрхэнэй баяр хүргэбэ.

Һүүлээрнь, Гусиноозерск городой нүүрһэшэдэй профсоюзна комитедэй тогтоол уншагдаба. Пенсидэ гараһан нүхэд хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдан, үнэтэ бэлэгүүдые абаба. Пенсионер нүхэр И. Беспоясов хүндэлэлэй грамотаһаа гадна, курортдо ошожо амарха путёвкоор, часаар шагнагдаа. Нүхэр Ф. Баннов — радиоприёмник, нүхэр К. Захаров—ангууриин буу гэхэ мэтэ үнэтэ бэлэгүүдые абаба.

Ф. Моренец.

Аймагай газетэнүүдэй хуудаһануудһаа

ХАНИ НҮХЭДЭЙ ХАРИЛСААН

Максимихын һургуулиин пионернүүд Номгон далайн флодой уһан сэрэгшэдтэй хани нүхэдэй бэшэг абалсажа байдаг болонхой.

«Калинин» крейсер дээрэ алба хэдэг уһан сэрэгшэд өөһэдынгөө албан тухай, сүлөөтэй сагаа хайшан гэжэ үнгэргэдэг тухайдаа һургуулиинхидта бэшэнэ. Майн һайндэрэй урда тээ пионернүүд хоёр фото зураг абаа. Нэгэн дээрэнь «Калинин» крейсерэй хоёрдохидонь хэдэн сэрэгшэдэй зураг. Июнь һарада пионернүүд «Калинин» крейсерһээ айлшадые хүлеэжэ байна.

«Баргажанай үнэн»

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭБЭ

Түнхэнэй МТС-эй харьяата колхозууд гүрэндэ үндэгэ тушаалгаар жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз 15700 үндэгэ худалдажа, түсэбөө холо үлүүлбэ.

«Красное Знамя». Түнхэн.

ШЭНЭ ТЕХНИКЭ АБАНА

Погранична МТС жэлһээ жэлдэ шэнэ машина, техникэ олоор абана. Һаяхан «Сталинец-6» маркын юһэн комбайн абаа. Шэнэ техникэ, хуушан комбайнуудаа һайнаар хүдэлгэжэ шадабал, МТС-эй механизаторнууд шэнэ ургасаяа богонихон болзор соо һайн шанартайгаар хурьяахань лабтай.

«Знамя Ленина» Кяхта.

БАГШАНАРАЙ, ҺУРАГШАДАЙ УЯЛГА

Хүн бүхэндэ мяха, тоһо, һүнэй хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн партиин уряае Хэжэнгын дунда һургуулиин багшанар, һурагшад халуунаар дэмжэнэ. Һаяхан багшанарай соведэй, комсомолой суглаанууд дээрэ аха классуудай һурагшадһаа бүридүүлэн үйлэдбэриин бригада эмхидхэхэ гэжэ шиидхэгдээ. Бригада бүхэн 30 һурагшадһаа бүридэжэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо 50 гектар кукуруза, 10 гектар хартаабха ургуулха юм.

«Кижингинский колхозник» Хэжэнгэ.

ТАРЯАЛАН, САБШАЛАН УҺАЛНА

Уһалууриин һубаг ханаабуудые заһабарилха горьтойхон хүдэлмэри Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо энэ жэл хэгдээ. Һүүлэй 15 жэлэй туршада уһалагдаагүй таряалан, сабшалан мүнөө уһалагдажа эхилбэ. Хамта 1400 гаран гектар талмай уһалагдаха юм.

«Красная Иволга» Иволга.

КУЛЬТУРЫН БА АМАРАЛТЫН ПАРК БАРИГДАХАНЬ

Аймагай центр — Мухаршэбэр тосхондо культурын ба амаралтын парк баригдажа эхилээ. Гол хүдэлмэриень аймцентрын эмхи зургаануудай албахаагшад, ажалшад бүтээнэ. Һаяхан эмхидхэгдэһэн воскресниктэ 100 гаран хүн хабаадажа, 270 модо һуулгаа.

«Вперед». Мухаршэбэр.

ҮРЭ ЖЭМЭСТЭ САД ЕХЭЭР ТАРИНА

«Коммунизм» колхоздо 3,2 гектар талмайтай сад бии юм. Эндэһээ жэл бүри 16 — 20 мянган түхэриг олзо доход оруулна. Садайнгаа талмайе үргэдхэхын тула колхозой правлени ранеткын 150 һөөг һаяхан худалдажа абаба.

«Забайкалец» Кабанск.

100 ЭХЭ ХОНИНҺОО 120 ХУРЬГА АБАА

Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонинной фермын хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлдэ түл абалга эмхитэйгээр үнгэргэбэ. Артелиин хонишод 100 эхэ хонинһоо 95 хурьга абаха гэһэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Мүнөө эндэ 100 эхэ хони бүриин 95,4 хурьгад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна.

Түрүү хонишон Нина Ивановна Мордовская 100 эхэ хонинһоо 120 хурьга абажа, мүрысөөндэ илаба.

«Байкальский колхозник» Байкало-Кудара.

УНШАГШАДАЙ КОНФЕРЕНЦИ

Десятниково тосхоной хүлөөгэй библиотекэдэ «Манай хүршэнэр» гэһэн Раиса Белоглазовагай романаар уншагшадай конференци болоо. Уранзохёолшын ажал хүдэлмэритэйнь танилсаһанай һүүлээр, тэрэнэй бэшэһэн романиие зүбшэн хэлсэбэ. Уншагшад А. М. Чистякова, З. А. Иванова, К. Н. Грибач болон бусад конференцидэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Хүнүүдые хүмүүжүүлхэдэ коллективэй ямар ехэ үүргэ дүүргэдэг тухай багша Е. Колодина тодорхойгоор хөөрэбэ.

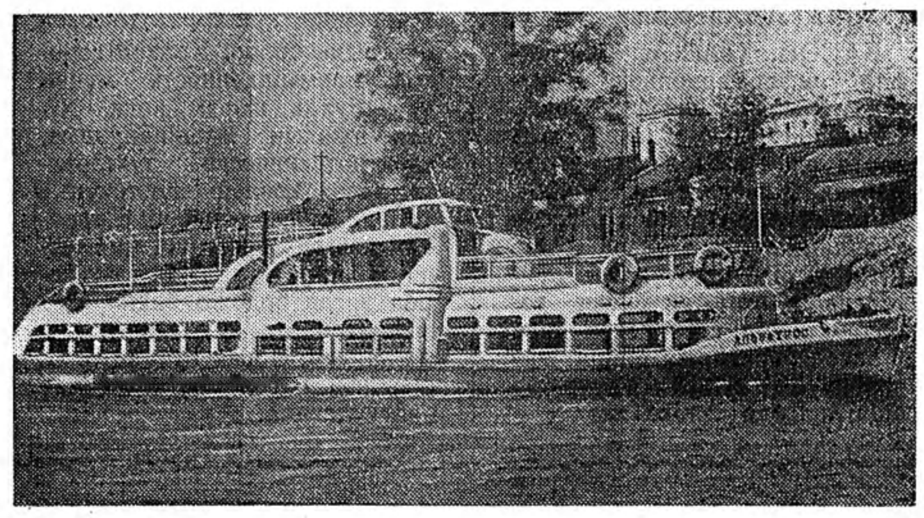
«Победа» Тарбагатай.

ОЛОН БАЙРА БАРИГДАХАНЬ

Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо энэ жэл ехэхэн барилга хэгдэхэнь. Эндэ 100 мянган түхэригтэ шэнэ техникэ болон түхеэрэлгэ худалдан абтаа. Тэдэнэй дунда дүүжэн харгы, оньһожоруулагдаһан сушилка, 2 двигатель бии. Мүнөө эдэнь тодхогдожо эхилээ.

Байсын Үбэр гэжэ нютагта малшадай байха хоёр залгаа гэр, культбаза баригдажа дүүрэхэ болонхой. 100 үнеэдэй байха типовой байра, электростанци баригдажа эхилхэнь. Тэрээнһээ гадна, полевой стан, 500 хонидой байра баригдаа.

«Улаан Тула» Хори.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Альбатрос» гэжэ гол мүрэнэй трамвай үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Ногоон арал ошогшодые түрүүшынхеэ зөөгөө.

Д. Балдановай фото.

ОЧЕРК

Багшамнай

Д. ЛЫГДЕНОВ

1956 оной намар Орлигой дунда һургуулиин багшанарай совет болоод, табадахи классай һурагшадые хайшан гээд журамтай болгохоб, тэрэнэй тулада хүмүүжүүлгын ямар хүдэлмэри хэхэб гэжэ хэлсэһэн байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, энэ классай үхибүүд дүрбэдэхи класс һоо һургуулинуудта дүүргэжэ ерээд, дунда һургуулиин олон багшанарай эрилтэдэ дадажа ядаһан байна. Тэрээнһээ гадна, энэ классай зарим үхибүүд журам эбдэдэг, муугаар һурадаг байба. Улан-Удын эгэ һургуулиһаа ерэһэн Геннадий гэдэг һурагша дуратайдаа хэшээлдэ һуудаг, залхуураа һаа, гаража ошодог зантай байгаа. Тэрэ хүбүүн шалидаг, шууяа гаргадаг, бусадые хүхёодшье абадаг һэн.

«Юундэ тоомоо таһарнаш, һургуулиин журам эбдэнэш?» гэжэ асуухада, Геннадий иигэжэ һэнгэргүйгөөр харюусадаг байба: «Намай Улан-Удын һургуули хүмүүжүүлжэ шадаад, пионерһээмни гаргаа юм. Манай Орлигой һургуули намайе яашье хүмүүжүүлжэ шадахагүй. Би иимэ бэлээр хүмүүжэхэ хүн бэшэб. Намайе хатуу шанга хүн гээшэш гэжэ түрэлхидни хэлээ юм».

Мүн табадахи классай Федор гэжэ хүбүүн, урогой боложо байтар, нюдандаа саарһа жажалаад, нүхэдэйнгөө нюурые тудхаажа, мэргэнээ шалгадаг байба. Багшанаршье хэмшээрхэдэггүй Геннадий Федор хоёр һургуулиһаа гадуур ябахадаа, бүришье ехээр аашалдаг байгаа.

Журам хайшан гээд һайжаруулха, ямар хэмжээ абаха, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саашадаа яагаад ябуулха тухай багшанарай совет дээрэ хэлсэбэшье, тэрэ классай хүтэлбэрилэгшэ болохо дуратай хүн балай олдобогүй. Һая ерэһэн ород хэлэнэй, литературын багша Мария Андреевна Пежемская зүблөөнэй һүүлээр дирекцидэ ороод: «Табадахи классста би ажаллаад туршаһуу» гэбэ. Олон үгэ дуугарха дурагүй, номгон даруу зантай Мария Андреевна һуралсалай талые даагша директор хоёр тээшэ адаглангяар хараад байба. Тиихэдэнь, «Мария Андреевна, табадахи классые абажал үзэгты»,—гээд нүгөөдэ хоёрынь зэргэ шахуу зүбшэбэ.

Мария Андреевна табадахи классай хүтэлбэрилэгшэ болоһоор тэндээ ород хэлэ ба литературна уншалга заажа эхилээ юм. Энэ классайхид шэнэ багшын абари зан мэдээд орхихо һанаатай туршалгануудые хээд үзэбэ. Зариманиинь ородоор мэдэжэ байгаад, зорюута бурядаар багшадаа хандагша һэн. Тиихэдэнь Мария Андреевна иигэжэ хэлээ: «Бурят-монгол хэлэнэй һонирхолтой байһан туладань, би энэ хэлэндэ һураха хүсэлэнтэйб. Таанар намайгаа түрэлхи хэлэндээ һургахат. Битнай танаа ород хэлэндэ һургахаб. Тиимэ дээрэһээ, ород хэлэнэй урогто гансал ород хэлэн дээрэ хэлэхэеэ оролдооройт». Үхибүүдтэ эдэ үгэнүүдынь ехэл һонирхолтой байба: багша хүниие өөрыень һургаха гээшэ баһал зохид бшуу!

Иигэжэ хэлэһэнһээнь хойшо шэнэ багшын урогто үхибүүд шууялдахаяа огтолон болибо. Харин ород хэлэндэ түргөөр һураһайбди гэжэ эрмэлзэдэг болоо һэн. Тэдэндэ ород, бурят хэлэнүүдэй ба орфографическа словарьнууд бии болобо. Мария Андреевна һурагшадай зааханшье хүдэлмэриие шалгангүйгөөр орхидог зангүй. Энэнь баһал үхибүүдые урмашуулба. Мүнөөхи Геннадишье ород хэлээрээ һайн сэгнэлтэнүүдые абажа эхилээ. Нэгэтэ Мария Андреевна тэрэ хүбүүнтэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ дурадхаба: «Ши бурят хэлэндэ бага зэргэ һуража байнаш. Би шам шэнги иигэжэ мэдэгшэһэйб. Тиимэ һаа, бурят хэлэнэй болон уншалгын урогто ябажа эхилхэ байгааб. Шинии тэдэ урогуудта байгаа һааш, ехэл хэрэгтэй бэлэй». Гэнтэ мэдэхэдэ, бурят хэлэнэй урогто Геннадишье ябалсадаг болоод байба. Орлигой дунда һургуулида бурят хэлэ һайн мэдэдэг, тэрэ хэлэнэй урогуудые шагнадаг Дёмина Валентина, Сороковиков Виктор гэхэ мэтэ ород үхибүүд олон юм.

Энэ мэтээр Мария Андреевна табадахи классай үхибүүдые журамтай болгожо эхилбэ. Гансал Фёдор гэжэ хүбүүн: «Би багшын ородоор хэлэхэдэ юушье ойлгоногүйб,»—гээд зорёолдог байба. Нэгэтэ иимэ ушар болоо: Фёдор элдэбээр аашалаад, газаашаа намнагдажа, «амархаар» шиидэбэ. Хамта һууһан Колиёо хадхаад абана. Тэрэнь хайхарбагүй. Тиихэдэнь зэргэлээ партида һууһан Геннадиин шэхыень юумээр үрбэгэнүүлбэ. Илааһан гү гэжэ һанаһан хүбүүн шэхэеэ, хүзүүгээ маажаад, нэгэшье һөөргөө харабагүй, Мария Андреевнагай хэлэхые ехэл анхаралтайгаар шагнажа һууба. Фёдор, хүсэлэйнгээ бүтэжэ үгэхэгүйдэ, газаа гараха шэнэ арга һанан ядажа һууна. Фёдор ехэл зориг ороһон янзатай, гэнтэ гараа үргөөд: «Мария Андреевна! Минии толгой үбдэшэбэл, гэртээ харихам гү?—гэбэ. Тиихэдэнь багша: «Шинии«гэдэгүүн» үбдэнэ юу?»—гэжэ бага монголшолон асууба. Үхибүүд бултадаа айхабтар хүхилдэшэбэ. Багшашье баһа миһэд гэбэ. Фёдор улайшоод, юуншье гэхэеэ ойлгожо ядан һуугаа һэн. Мария Андреевна Федорой ямар хүсэлэнтэй тиигэжэ асууһые хараад мэдээ бшуу. Энээнһээ хойшо тэрэ хүбүүн газаа гараха гэжэ гуйхаяа болибо. Тоомоо таһархадань хэнэйшье дэмжэхэгүйдэ, журамда орохо баатай болоо. Урогой үедэ ямар нэгэн үхибүүнэй шухала шалтагаангүйгөөр газаа гараха болоо һаа, бэшэ нүхэдынь: «энээнэймнай гэдэһэн Фёдоройхидол адляар үбдэшоо хаш»,—гэжэ энеэлдэдэг болоо.

Мария Андреевна Федорые эшээхээр үлэ баран, мүн тэрэнэй багаханшье амжалта туйлаа һаань, саг дары бүхы классста дуулгадаг юм. «Фёдорой тетрадьнууд сэбэр», «Фёдорнай алдуу эндүүгээ ойлгожо байна» гэжэ хэлэхэ зэргээр тэрээниие урмашуулба.

Табадахи классай үхибүүдэй гар уралалгын урогой үедэ хэһэн юумэнүүдэй выставкэ шэнэ жэлтэй дашарамдан эмхидхэгдэбэ. Тэндэ Фёдорой гоё гэгшын пенал табяатай байба. Тэрээниие харахадаа, «Фёдорнай яагаа уран юм»,—гэжэ нүхэдынь гайхалдадаг байгаа. Гурбадахи четвертиин эхилхэдэ, Федор класстаа, һургуули соогоо уран нарин гэгдэжэ захалаа. Гэдэһэнэйшье тухайда дурдахаяа болибо. Петр Ильич Пежемский, манай Мария Андреевнагай нүхэр: «Гар уралалгын урогто Фёдор ханамжатайгаар юумэ хэдэг, тэрээнһээ жэшээ абагты»,—гэжэ хэлэбэ. Фёдор түрүүшын хахад жэлэй туршада гар уралалгын урогто шадамар байжа, энэ предмедээр «4» гэһэн сэгнэлтэ абаа. Табадахи класс соо эгээн журамгүй, муу һурадаг байһан Фёдор һүүлэй үедэ тад ондоо боложо, һайн тээшээ хубилба.

Өөрынгөө хүсэл бодолые ямаршье арсалта, маргалтагүйгөөр үхибүүдтэ дүүргүүлдэг байхын тулада багша хүн өөрөө жэшээ харуулха ёһотой гэжэ Мария Андреевна һайн мэдэдэг, тиимэһээ урок бүхэнөө бүхы талаһаань бодожо үзэдэг, һурагшадта бэшүүлхэ мэдүүлэлнүүдээ тон наринаар мүлидэг, үдэр бүри бүхэли тэбэри болохоор тетрадьнуудые шалгадаг юм. «Мария Андреевна, яахадаа иимэ ехээр хүдэлнэ гээшэбта?» гээд асуухада: «Үхибүүдэйнгээ тетрадьнуудые бултыень шалгаагүй һаа, һанаандам ямар нэгэн юумэн дутуу шэнги болоод, нойрни хүрэдэггүй. Хэрбээ ямар нэгэн һурагшын хэдэн хоногой саада тээ алдуутайгаар бэшэдэг үгэеэ зүбөөр бэшээ һаань, ехэл хүхюутэй, урматай болодогби» гэжэ харюусадаг.

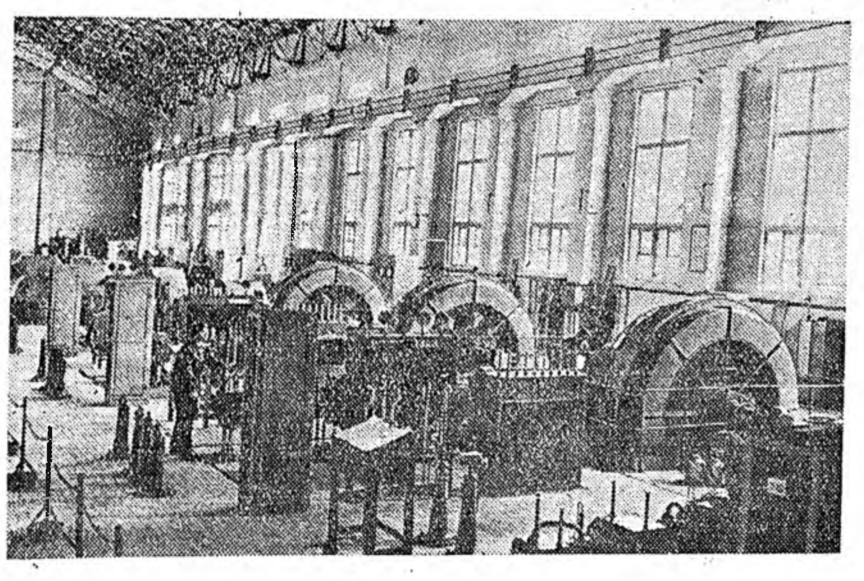
Энэ багшамнай хүмүүжүүлгын хэшээлдэ баһал оролдостойгоор бэлэдхэдэг. Мария Андреевнагай гэртэнь олон номууд, журналнууд бии. Тэдэнь булта уншагдаһан, хуудаһадынь үнгын карандашаар зурагданхай, тэбхэрхэн саарһануудаар дээрэ цитатанууд гү, али ямар нэгэн таарамжатай мэдүүлэлнүүд түүжэ бэшэгдэнхэй байдаг.

Заадаг предмедтээ дуратай, урогуудаа һайнаар хэдэг, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шадамараар ябуулдаг дээрэһээ Мария Андреевна табадахи классай һурагшадые тад ондоо болгобо.

Нэгэтэ иимэ ушар болоо. Людмила гэжэ басаганай үбдэхэдэ, Мария Андреевна һанаагаа зобоод, гэртэнь ошобо. Энэ басаган Валерий гэдэг дүү хүбүүтэй юм. Людмила Валерий хоёрой эжы багшын ерэхые сонхоороо хараад, хүбүүндээ: «Ши баһа хэн юунэйнгээ хамарһаа шуһа гаргаа хүмши, багшашни ерэбэл»,—гэхэ мэтээр үгэеэ баран байба. Мария Андреевна ерэжэ мэндэшэлсэһэнэй удаа Людмилын хажууда ошоод: «Бэешни ямар байнаб?»—гэжэ асуугаа. «Үглөөдэр һургуулидаа ошохом»,—гээд Людмилын харюусахада, «бү яара, һайса эдэгээд, һургуулидаа ошохо хэрэгтэй»,—гээ һэн. Үхибүүдэй эхэ бэеэ барижа ядан: «Валеримнай тоомгүй хүбүүн боложо байгаагша ха. Һайнаар яба, тоомтой боло гэжэ эхэ эсэгэ хоёрынь үдэр бүхэндэ захидаг гээшэлди»,—гэхэ мэтээр гэмэрэн байхадань, Мария Андреевна: «Үгы, Танай хүбүүн тон журамтай, һайнаар һурадаг болоол. Тиигэжэ мэнэ һаяхан багшанарай соведэй зүблөөн дээрэ хэлсээ һэн. Би мүнөө басагыетнай үзэхэеэ ерээб». Валериин эхын досоо нара гараһандал болобо.

«Үхибүүдэйнгээ дневнигые саг үргэлжэ хараад, гараа табидаг байгыт,—гэжэ захяад, Мария Андреевна бусаһан байгаа.

Арадай демократиин оронуудта

Хитадай Арадай Республика.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гириньдэхи азотно заводой нэгэ цехтэ.
ТАСС-эй фотохронико.

ХИТАДТА ШУЛУУ НҮҮРҺЭНЭЙ ШЭНЭ УУРХАЙНУУД ОЛДОНО

ПЕКИН. (ТАСС). Хитадай Урда зүгтэхи Юньнань гэжэ провинцида шулуу нүүрһэнэй шэнэ уурхай олдоо. Эндэ 800 миллион тонно шулуу нүүрһэн бии гэжэ багсаагдана. Эндэхи нүүрһые нээмэл аргаар малтажа боломоор. Эндэһээ холо бэшэ газарта үшөө нэгэ уурхай олдоо.

ШЭНЭ КИНОКАРТИНАНУУД ГАРГАГДАХАНЬ

ПЕКИН. (ТАСС). Хитадай Арадай Республикын Культурын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Табадахи номер» гэжэ уранһайханай шэнэ фильм гаргагдахаар Шанхайда бэлдэгдэнэ. Энэ фильм залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн фестивальда Москвада харуулагдаха юм. Үнгэтэ энэ картинада хоёр үеын спортсменүүдэй ажабайдал харуулагдаха.

Хитадай киностудинууд энэ жэлдэ уранһайханай 40 фильм гаргахаар хараална. Научно-популярна, хроникальна фильмнүүдэй студинуудта иимэ фильмнүүд бэлдэгдэжэ байна: «Янцзы мүрэн дээрэхи хүүргэ», «Алма-Атаһаа Ланчжоу хүрэтэр», «Янцзыһаа Волга хүрэтэр».

АХАДҮҮ ХИТАД АРАДАЙ ТУҺАЛАМЖААР

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Ханойһоо холо бэшэ газарта рис сэбэрлэдэг завод һаяхан ашаглалгада үгтэбэ. Хитадай Арадай Республикын туһаламжаар энэ завод мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаа. Вьетнамай бусад городуудта рис сэбэрлэдэг үшөө 4 завод баригдажа байна. Эдэ заводууд жэлэй дүүрэтэр ашаглалгада үгтэхэ юм.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЭСТАФЕТЭ ЭХИЛБЭ

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). Эб найрамдалай, хани барисаанай эстафетэ Кэсоной дэргэдэхи Паньмыньчжонь гэжэ газарһаа замдаа мордобо. Залуушуулай энэ эстафетэ Корейн, Хитадай, Монголой, СССР-эй газар дээгүүр ябаха юм. Залуушуулай, студентнэрэй Бүхэдэлхэйн зургаадахи фестивалиин нээгдэхэ үедэ энэ эстафетэ Москва ерэхэ байна.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН НЭГЭДЭМЭЛ ШЭНЭ КООПЕРАТИВУУД ЧЕХОСЛОВАКИДА БАЙГУУЛАГДАНА

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын дамжуулһанай ёһоор, хүдөө ажахын нэгэдэмэл 500 шэнэ кооператив Чехословакида жэлэй эхинһээ байгуулагдаа. Эдэ кооперативууд 12500 гэшүүдһээ бүридэнэ.

КРАКОВ ГОРОДОЙ БАЙГУУЛАГДАҺАНҺААНЬ ХОЙШО 700 ЖЭЛ БОЛОБО

ВАРШАВА. (ТАСС). Урдань Польшын столица байһан Краков городой байгуулагдаһанһаань хойшо 700 жэлэй ой июниин 5-да гүйсөө. Арадай засагай үедэ Краков город демократическа Польшын промышленна, культурна томохон центрынь болоо. Краков городой промышленность мүнөө үедэ булад, шэрэм, кокс, хүдөө ажахын машинануудые, электротехническэ түхеэрэлгэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргана. Краковай дэргэдэ промышленна шэнэ район—Новая Гута гэжэ город урган бодожо байна. Энэ шэнэ городто зуу мянган хүн ажаһууна. Новая Гутада В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ комбинат байгуулагдаа.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси Коломбодо нээгдэхээ байна

КОЛОМБО, июниин 9. **(ТАСС-эй тусхай корр).** Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сессидэ хабаадахын тулада Советскэ Союзай делегаци мүнөөдэр Цейлоной столица Коломбодо ерээ. Тэрэшэлэн Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Англиин, Австралиин, Индиин, Индонезиин, Сириин, Франциин, Суданай болон бусад оронуудай делегацинууд мүн лэ эндэ ерээ. Сессиин хүдэлмэридэ 70 оронһоо ерэһэн 500 шахуу делегат хабаадаха байна.

Эб найрамдал хамгаалха бүхэцейлоной комитет тусхай бюллетень толилжо, Цейлоной арадай зүгһөө бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай тала баригшадые амаршалаа.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой түлөөлэгшэдые Цейлоной премьер-министр Бандаранаике ажалладаг газартаа мүнөөдэр урижа уулзаа.

Францидахи правительственна кризис тушаа

ПАРИЖ, июниин 7. (ТАСС). Франс-Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Буржес-Монури гэгшын байгуулха гэжэ оролдожо байһан правительствода хабаадалсаха гэһэн шиидхэбэри Франциин социалистическэ партиин хүтэлбэрилхы комитет, парламентска группа 51 голосоор баталан абаа. 33 голос арсажа үгтэһэн байгаа.

Суэц каналаар пароходуудаа ябуулдаг болохо гэжэ Франци шиидхээ

КАИР, июниин 8. (ТАСС). «Аш-Шааб» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор Суэц каналые хэрэглэдэг болохо, энэ шухала уһан замаар французска суднануудай ябажа гарахынь зүбшөөхэ гэжэ Франциин правительство шиидээ.

Түлөөһыень абаад, Суэц каналаар Франциин суднануудые гаргадаг болохыень зүбшөөхэ гуйлтатайгаар Франциин засагаархид Каиртахи Швейцарска посольствоор дамжуулан Египедэй правительствода һаяхан хандаа гэжэ газетэ бэшэнэ.

Ядерна зэбсэг туршалгые хорихын түлөө

ЛОНДОН, июниин 8. (ТАСС). Рейтер агентство иигэжэ мэдээсэнэ. Австралиин лейбористска партиин хүтэлбэрилэгшэ Эватт үсэгэлдэр Лондоной радиогоор үгэ хэлэхэдээ, «Австралиин олонхи арад зон ядерна зэбсэг туршаха ябадал хорихые хүсэнэ» гэжэ мэдүүлээ.

Номгон океан дээрэ водородно бомбо Англиин туршажа байһан ябадалые Австралиин лейбористска парти буруушаана гэжэ Эватт онсолон тэмдэглээ.

Францида ажаһуудаг хойто африкынхидые полициинхид мүрдэнэ, хашана

ПАРИЖ, июниин 8. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Францида ажаһуудаг хойто африкынхидые полициинхидай зүгһөө мүрдэхэ, хашаха ябадал үргэлжэлһөөр гэжэ хэблэл мэдээсэнэ. Парижда байдаг хойто африкынхидые полициинхид июниин 7-до абалажа, 100 хүниие баряа. Марсель, Бордо хотонуудта хойто африкынхидые барилга мүн лэ болоһон байна.

Индидэ Англиин эзэрхэдэг байһые харуулһан памятнигууд усадхагдана

ДЕЛИ, июниин 8. (ТАСС). Англиийска генерал Никольсоной дүрсэ Индиин столицын паркнуудай нэгэн сооһоо июниин 7-ной һүни абажа хаягдаа. Тэрэ хадаа 1857 ондо болоһон индийскэ национальна восстаниие даралгада энэ генерал эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан юм.

Тобшо мэдээсэлнүүд

✦ Парижай нацануудай театрта һүүлэй үедэ гадаадын театральна группанууд наада харуулжа байнхай. Советскэ хореографическа ансамбль «Березка» гэдэг июниин 6-най үдэшэлэн эндэ наада харуулаа. Парламентын гэшүүд, Парижай театрнуудай артистнууд болон хүдэлмэрилэгшэд энэ наада хараа. Ансамблиин наадан ехэ амжалтатайгаар үнгэрөө.

✦ Журналистнуудай Бүхэкорейн хоёрдохи съезд Пхеньянда нээгдэбэ. Нүхэд Ким Ир Сен, Ким Ду Бон, Цой Ен Ген болон парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд съездын нээгдэхэдэ байгаа.

✦ Баруун Берлинэй автобусуудта хүдэлмэрилэгшэд июниин 6-да забастовко хэбэ гэжэ Баруун Германиин газетэнүүд мэдээсэнэ. Июниин 6-най үглөөгүүр нэгэшье автобус үйлсэдэ гараагүй, тиигэжэ забастовко тон эмхитэйгээр үнгэрбэ гэжэ газетэнүүд тэмдэглээ. Баруун Берлинэй транспортна компаниин дирекци профсоюзтай хэлсээ хэжэ, забастовко хэгшэдэй хэһэн эрилтэнүүдые хангаха баатай болоһон байна.

Үлирьеэ аршаанай эхиндэ. **Д. Чимитовэй фотоэтюд.**

Шонын мүрөөр

Апрель һарын һүүл багаар һэн. Үдэшэлэн тээшээ тала дайда хүбэн сагаан хүнжэлөөр хушагдаба.

Закаменай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Радныn Заяата үүр сүүрээр бодожо, шонын мүр мүшхэхэеэ ой руу шэглэбэ.

Заяата үбгэн элдэб ангуудай зүргэ харгые шэнжэлэн ябатараа, гэнтэ шонын мүртэй дайралдашоо.

Үбгэн мориноо буужа, шонын мүрые һайса шэнжэлээд, урагшаа дабшуулба. Заяата үбгэн хоёр голые гаталаад, хүнды хара жалгын оёорто, шонын эшээндэ хүрэжэ ерээ. Нүхэн дээрээ һууһан хоёр шоно үбгэниие харан сасуугаа тэрьелэн зайлаад, нүхэнһөө тээ холохон улилдажа оробо. Шонын табан хүбүүе алаад, Заяата үбгэнэй нүхэнһөө холодохо бүринь шононуудай улиха абяан улам шангадажа байгаа һэн.

Далан нэгээе шахажа ябаһан Раднын Заяата гэдэг энэ үбгэн Молотовой нэрэмжэтэ колхозой үхэр мал адуулха зуураа, шоно, гүлгэнүүдые иигэжэ нэгэтэ бэшэ баряа. Үнгэрэгшэ хабар хамта дээрээ шонын 11 гүлгэ хюдаһан байна. Хээр мори унанхай, нюргандаа сахюур буу үргэлһэн, үбэлынь шэлүүһэнэй годон малгайтай Заяата үбгэниие Хасууртын урда Сарамай малай гүүртэһээ гаража ябахыень үдэр бүри хаража болохо юм.

Заяата үбгэн залуу ябахадаа хара гүрөөһэ хүшүүргэдэжэ, буга хандагай агнажа, булга халюу бэдэржэ, мандаһан нарые майлада угтажа, жаргаһан нарые жалга[…] үдэшэжэ, хаа хаа[…] гүй, һара жэлэ[…] агнажа ябадаг ба[…]гаа. Тиигэжэ ябат[…]раа нэгэтэ гэнты[…] аюулда дайрагдаж[…] дохолон болошоһо[…] юм. Пинхуунай Ц[…]бэг гэжэ сошомхо[…] хүнтэй нэгэтэ хар[…] гүрөөһэндэ гараа г[…]хэ. Тэрэ хүниин[…] баабгай харахада[…] ехээр айгаад, мэдэ[…]гээ табижа, нүхэр[…] буудажархёо һэ[…] Сахюур буугай[…] тобшо баруун [...]лэйнь үльмын яһ[…] соо байшоо ха.

Хүлдэнь ороһо[…] тобшые тэрэ сага[…] ламанар абажа ш[…]дангүй, Заяаты[…] ехээр зобооһон ба[…]гаа. Харин талаа[…] болоходо Ториһо[…] нэгэ ород фельдше[…] ерэжэ, тобшые[…] абаһан юм.

Адууша малша[…] ангууша энэ үбгэ[…] колхоздоо шада[…] зэргээрээ туһалж[…] үргэлжэлһөөр.

А. Тудунов

Манай залуушуул Хабаровскһаа бусаба

(Бүхэдэлхэйн залуушуулай фестивальда бэлэдхэл)

РСФСР-эй Алас Дурна зонын фестивальна конкурс Хабаровскда һаяхан боложо, Сибириин, Алас Дурна зүгэй долоон область, хизаарнуудай болон манай республикын 700 гаран залуушуул сугларжа, бэлиг шадабаряа харуулаа. Тус конкурсдо 142 хүнһөө бүридэһэн Бурят-Монголой залуушуулай делегаци хабаадаа.

Поездын аяар 6 часаар хожомдожо, һүниин 12 часта Хабаровск хүрэбэшье, тэндэхи залуушуул, һурагшад, комсомолой түлөөлэгшэд хүлеэжэ байһанаа манай буухада нэрьемэ альга ташалгаар угтаһан, сэсэгүүдые манда барюулһан байна.

Майн 25-най үглөөгүүр. Советскэ Армиин офицернүүдэй Хабаровскын Культурын байшангай фойс ба хоёр залаар дүүрэн дуушад, хатаршад, хүгжэмшэд болон уран гоёор уншагшад сугларба. Тэдэнэй дунда хүдөөгэй самодеятельностьдэ хэбаадагшад, мүн олон артистнаршье байба. Бултанаймнай зүрхэн түргэдэн сохилно.

—Һанаагаа бү зобогты! Һайнаар үнгэрхэ байха,—гээд, мүнөөдэр наадахаа байгаашадай хүтэлбэрилэгшэд һанааень заһана. Теэд һанаагаа зобонгүй байхын аргагүй!

Олонхимнай түрүүшынхеэ тиимэ харюусалгатай газарта наадахаа байна ха юм.

...Ехэ зал. Гэрэл унтаржа, хүшэгэ нээгдэнэ. «РСФСР-эй залуушуулай фестивальна конкурсдо хабаадагшадта амар мэндэ!» гэһэн лозунгын үгэнүүд сценэ дээрэ эли тодоор аржына. Приморийн делегациин түлөөлэгшэ балалайкашан В. Зайковой гаража ерээд, ород аялгануудай вариацинууд болон «Чардаш» гэжэ венгер танцын сэдьхэл хүдэлгэмэ аялгануудые айхабтар шадабаритайгаар наадахадань зал соо альга ташалган болоно. Удаань манай республикын Хориин совхозой тракторист Д. Дашипылов лимбэ дээрэ, Яруунын аймагай Эгэтын МТС-эй тракторист С. Абагаев хучир дээрэ бурят-монгол дуунай аялгануудые залаар дүүрэн зэдэлүүлнэ. Шагнагшад эдэниие халуунаар угтана. Приморско хизаарай Шмаковска районой 10-дахи классай һурагша, Минулов «Ойдо» гэжэ вальсые булжамуурай жэргэһэн шэнгеэр эшхэрэн наадана. Ворошиловскын багшанарай институдай студентнэрэй фортепианна дуэдэй һүүлээр солистнууд дуулажа эхилнэ.

Минии амар мэндэ, амар мэндэмни
Москвагай түрэл газарнуудһаа
Бухарест хүрэтэр һаадгүй
Бушуу түргэн ниидэг лэ,—гэжэ ород ба румын хэлэн дээрэ Владивостогой түмэрзамайхидай Культурын байшангай үхибүүдэй таһагые даагша О. Щукина гэгшэ Табачниковай «Бухарестдэ амар мэндэ» гэжэ дууе гүйсэдхэнэ. Вороновой «Солдадай вальс», Дзержинскиин «Вологодско модо отологшын дууе» Приморско хизаарай Спасска МТС-эй тракторист М. Погребной дуулаа. Сучан городой балташан гоё тембртэй бүдүүн бас хоолойтой Н. Денисов «Волгын баатар тухай дуу», Римский-Корсаковой «Садко» гэжэ опероһоо Варягай айлшанай ари дуулажа зониие һонирхуулба.

Манай солистнууд: Кяхтын педучилищиин һурагша Д. Ринчинов, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Леонард Шоболов, Закаменай аймагай МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэ Цыденов гэгшэд удаа дараалан гаража, «Коммунис партяа магтанабди», «Комсомол», «Түрэл манай Улан-Удэ», «Колхозой дуун», «Трактористын дуун», «Инаглан байнаб» гэжэ дуунуудые гоё гэгшээр дуулажа, үндэр сэгнэлтэнүүдые абаба.

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Ламхановаrай өөрынгөө зохёоһон «шог, дуун» болон бэшэ дуунуудые шадабаритайгаар хүчир дээрэ наадажа байгаад дуулахадань, зал соо нэрьемэ альга ташалган болоно.

Улан-Удын һургуулиин багша Клавдия Шишкина бүришье ехэ амжалтатайгаар дуулаа. К. Шишкина Пуччиниин «Чио-Чио-Сан» гэжэ опероһоо Баттер-Фляйгай монолог, Дунаевскиин «Заздравная», жюриин гуйлтаар «Я в садочке была» гэжэ ород арадай дуунуудые гүйсэдхөө. Альга ташалган удаан замханагүй.

Энэ үедэ ДОСААФ-ай бага зал соо сценическэ искусствын эгээн бэрхэшээлтэй жанрнуудай нэгэн болохо уран уншалгаар конкурс боложо байгаа. Гоё һайханаар уншагшадай мэдэлдэ гансал манай түрэлхи һайхан үгэ бшуу. Үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаад байбал, шагнагшадта айхабтар ехэ эмоциональна нүлөө үзүүлжэ шадаха юм.

Комсомольск-на-Амуре городой врач Г. Арбетман дальневосточно поэт В. Туркинай «Ородууд, эндхэгэйхид—ахадүүнэр», Сергей Смирновой «Институт» гэжэ шүлэгүүдые уншана. Хабаровскын дунда һургуулиин багша Э. Гвардиан гэгшэ Лев Толстойн «Война и мир» гэжэ романһаа нэгэ бүлэг уншана.

Хабаровскын геолог В. Кашковскиин «Русский характер» гэжэ А. Толстойн рассказ уншаһанайнь удаа Бурят-Монголой зооветинститудай студентка Роза Вахрамеева Ж. Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ романһаа нэгэ бүлэг, Х. Намсараевай «Түрэл оромнай» гэжэ шүлэг уншаа. Тэрэнэй уншаха янзань, хонгёо хоолойнь, сэбэр хэлэниинь шагнагшадай анхарал татана.

Благовещенскһээ В. Грицко, Приморско хизаарһаа А. Вагейлейтер гэгшэд Твардовскиин «Василий Теркин» гэжэ поэмэ сооһоо бүлэгүүдые тон бэрхээр уншаа.

Уран гоёор уншагшадые хатаршад һэлгэбэ. Олонхи делегацинууд ород арадай түргэн хатар (пляска) харуулаа. Хэжэнгын улаан буланай массовик В. Гунзынов «Ургашан» гэжэ Н. Кандрашкинай табиһан бурят-монгол хатар харуулаа. «Норгали» (Мэеэрхэлдээшэд) гэжэ корякска арадай хатар гүйсэдхөөшэд—Хабаровска багшанарай институдай студентнүүд Е. Попова, Я. Жиркова, С. Трапезников гэгшэдые харагшад халуунаар угтаа.

Конкурсын хоёрдохи үдэр хоор болон ансамбльнуудай хоорондо мүрысөөн болоо. Парти, комсомол тухай, түрэл орон тухай дуунууд, фестивальна дуунууд, арадай демократиин дуунууд гүйсэдхэгдэнэ. Тэрэ дуунууд ород, украин, бурят-монгол, хитад болон бэшэ хэлэнүүд дээрэ дуулагдана. Тэдэнэй дунда молдавска ба кубанска хатарнууд, Улан-Удын Серовой нэрэмжэтэ клубайхидай табиһан «Пастушок» гэжэ чешскэ хатар, һэбюурнүүдтэйгээр гүйсэдхэдэг хитад хатар, зооветинститудайхидай гүйсэдхэһэн «Барилдаашад», «Ёохор наадан», «Ангуушад» гэжэ хатарнууд эрхим һайнаар табигдаһаараа илгарна.

Мүн Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хоорой дуулаһан «Коммунистическэ парти», «Алдарта Байгал», «Сагаан далитай гулабхаа» гэжэ дуунууд зал соогуур ирагуу гоёор зэдэлнэ. Энэ үдэр холын хойто хизаарай эскимос-чукодой ансамбль мүн лэ амжалтатайгаар наадажа, тэдэнэй үндэһэ яһанай баян культурые харуулаа.

Майн 28-да фестивальна конкурс үргэлжэлжэ, театрын артистнууд, хүгжэмтэ училищинуудай багшанар ба һурагшадай конкурс болоо. Эндэ Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын солистнууд Э. Кондратьева, В. Дамбиев гэгшэд В. Маймескулай зохёоһон, БМАССР-эй габьяата артист Цыден Бадмаевай табиһан «Жаргалта залуу наһан» гэжэ хатар, «Голубая птица и принцесса Флорина» гэжэ классическа дуэт, Чайковскиин «Спящая красавица» гэжэ балет сооһоо шадабари ехэтэйгээр гүйсэдхөө. Г. Иванов В. Дамбиев хоёр «Голой толон» гэжэ Ряузовай балет сооһоо морёор гүйлгэгшэдэй хатар наадаа.

Улан-Удын хүгжэмтэ училищиин һурагшад Н. Шатнуева, Э. Хышиктуева гэгшэд Фроловой «Энхэ Булат Батор» сооһоо Арюун Гоохоной ари, ариозо, Чайковскиин «Пиковэ дама» сооһоо Лизын ари, Ж. Батуевай «Түрэлхи манай Улан-Удэ», Д. Аюшиевэй «Баян-Гол» г. м. дуунуудые шадабаритайгаар дуулаа.

Бурят-Монголой делегациинх[…] гүйсэдхэлгынгөө талаар, культ[…]рыншье талаар, олоороо хабаад[…] һаараашье, харалгада табиһа[…] программаараашье зональна ко[…]курсдо хүндэтэ һуури эзэлээ. Ко[…]курсдо В. Бамбацыренов онсо [...] гаржа гараа гэжэ тэмдэглэмэ[…] Земфирын Олекэдээ хүйтэрһэн [...] хай дуулажа байһан үеыень абаа[…] үзээ. «Хүйтэрөө» гэжэ ганса үгэ[…] хэды шэнээн мэдэрэл оруулагда[…] гээшэб. Тэрээн соонь—үнгэрһ[…] юумые тэхэрюулхэ найдал, һэжэ[…] лэл, хоро үһөө зангидаан бии.

Гүйсэдхэхэ маягаараа, мүнгэнэ[…] ханхинаан шэнги хонгёо хоолоо[…] гоороо оперын солистка Кыштым[…]ва шагнагшадай анхаралые татан[…].

Манай оперно театрын виолен[…]челист М. Балдаев мүн лэ нилээ[…] амжалтатайгаар наадаа. Тэрэ үгэ[…] ехэ шадабаритайгаар Поппер[…] «Тарантелла», Ямпиловай «Аялга[…]» Цинцадзын «Сачидао», Рахманин[…]вай вокализ гүйсэдхөө. Виолен[…]чель Балдаевай гарта хатаржашье[…], энеэжэшье, уйдажашье, уйлажа[…]шье, дуулажашье, гол шэнгеэр го[…] хиржошье, хүүгэжэшье байһан шэн[…]геэр дуулдана,—гэжэ «Залуу даль[…]невосточник» газетэ тэмдэглээ.

Иигэжэ РСФСР-эй Алас Дур[…] зонын гүйсэдхэгшэдэй конкурс[…] республикымнай залуушуулай деле[…]гаци муу бэшэ амжалта туйлаа[…] 41 хүн Москвада болохо Бүхэсоюз[…]на фестивальда ошохо кандидаду[…] болоһон байна. Бурят-Монгол[…] зооветинститудай хатарай бүлгэ[…] Улан-Удын Серовой нэрэмжэ[…] клубай танцын ансамбль болон со[…]листнууд хамтадаа 13 диплом аба[…].

Радна ДАГБАЕВ,
конкурсдо хабаадагша[…].

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00447. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3254.